

EVALUERING AF LANDDISTRIKTSPULJEN

Udarbejdet af Pluss Leadership A/S
December 2018

Indhold

1	Indledning.....	3
2	Resumé.....	5
3	Landdistriktspuljen i overblik	7
4	Kategorisering af projekterne	11
4.1	Projekternes formål	11
4.2	Projekternes virkningslogik.....	18
4.3	Projektkategorisering.....	25
5	Puljens effekt Hvad siger ansøgerne?.....	29
5.1	Søgning til Landdistriktspuljen	29
5.2	Om projekterne og deres gennemførelse.....	34
5.3	Læring og erfaringer fra projektholderne	36
6	Vurdering af Landdistriktspuljen	39

1 Indledning

Landdistriktspuljen blev lanceret i Regeringens handlingsplan for udvikling i landdistrikterne i 1993 og har optrådt på finansloven siden 1994. Puljen, som den ser ud i dag, er sammensat af flere tidligere ordninger og støtter tre forskellige typer af projekter; Forsøgsprojekter, Projekter på de små øer, samt Forsknings- og informationsprojekter.

Puljen er oprindeligt tænkt som støtte til forsøgs- og forskningsvirksomhed i landdistrikterne. Fra 2009 blev den eksisterende støtte til projekter på de 27 småøer og til Sammenslutningen af Danske Småøer også gjort til en del af Landdistriktspuljen med det formål at støtte projekter, der har betydning for sikring af levevilkårene i de små øsamfund. Puljen, som den ser ud i dag, støtter således tre forskellige typer af projekter og giver såkaldt aftalebaseret støtte til henholdsvis Food Organisation of Denmark (FOOD), Landdistrikternes Fællesråd og Sammenslutningen af Danske Småøer¹.

Af anmærkninger til finansloven fremgår det, at puljens formål er at støtte projekter, der kan fremme erhvervsudvikling, service, levevilkår, bosætning, beskæftigelse samt lokale kultur- og fritidsaktiviteter i landdistrikterne, samt projekter, der har betydning for sikring af levevilkårene i de små øsamfund, som det udtrykkes i finansloven og østøtteloven.

Puljen har tidligere været administreret i forskellige ministerier og styrelser, men overgik i 2015 til Erhvervsministeriet, hvor administrationen af puljen blev overtaget af Erhvervsstyrelsen. Erhvervsministeren uddelegerede derudover kompetencen til at afgive tilsagn og afslag til Erhvervsstyrelsen i 2017. I den forbindelse

¹ Se livogland.dk for en uddybende beskrivelse af de forskellige projektyper og støttemuligheder.

blev der nedsat et rådgivende udvalg, der gennemgår alle ansøgninger og afgiver indstillinger vedrørende de enkelte projekter til Erhvervsstyrelsen.

Erhvervsstyrelsen ønsker nu at kortlægge og karakterisere puljen og de aktiviteter, som den understøtter i landdistrikterne. Pluss Leadership A/S (Pluss) har efter udbud fået tildelt denne opgave. Kortlægningen omfatter ikke den aftalebaserede støtte, men alene projekter igangsat inden for de tre projektyper.

Evalueringen har været baseret på fire centrale kilder. Indledningsvis er samtlige ansøgninger bag de 220 projekter, der har opnået bevilling, blevet gennemgået med henblik på at fastlægge, hvilke formål projekterne forfølger, og med hvilke virkemidler eller virkningslogikker de forfølger disse formål. Herved kvalificeres, hvilke forventninger man kan knytte til puljens effektskabelse.

I forlængelse heraf er der gennemført interviews med eksperter, der har bidraget med indsigter i, hvad det er for dynamikker, der præger landdistrikterne, og hvilken rolle Landdistriktspuljen kan spille i relation hertil.

Dernæst er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt såvel ansøgere, der ikke opnåede bevilling, som de 220 projektholdere med henblik på at afdække deres kendskab til puljen, deres oplevelse af ansøgningsprocessen og deres udbytte af støtten.

Endelig er der gennemført opfølgende interviews med ti udvalgte projekter med henblik på at illustrere forskellige typer af aktiviteter støttet af Landdistriktspuljen og opnå en dybere forståelse af, hvad projektholderne ønsker at opnå med projekterne, samt hvordan det i praksis går med at forfølge disse ønsker. Vi har udvalgt de ti projekter, så de illustrerer anvendelsen af forskellige virkningslogikker og formål. Projekterne repræsenterer herudover de tre projektyper, hvoraf vi har valgt to forsknings- og informationsprojekter, fire forsøgsprojekter og fire

projekter på de små øer. Vi har valgt denne fordeling, da forsøgsprojekter og projekter på de små øer har modtaget flest bevillinger fra Landdistriktspuljen.

Disse interviews er omsat til små cases, der indgår i kapitel 4. De forskellige cases bidrager med billedlige beskrivelser af konkrete projekter, hvilket kan være en hjælp til anskueliggørelsen af kategoriseringen. Casene fungerer som selvstændige beskrivelser af projektholdernes oplevelser af projektet og dets virkning. De giver ligeledes et indblik i projekternes eventuelle udfordringer og skaber en forståelse for, hvorfor nogle projekter søger om forlængelse.

Rapporten er struktureret således, at der indledningsvis i *kapitel 2* gives et resumé af evalueringens resultater. Dernæst gives i *kapitel 3* et overblik over Landdistriktspuljen. I *kapitel 4* gives en præsentation af de kategorier, som de 220 projekter er blevet inddelt i, samt et overblik over resultaterne heraf. I *kapitel 5* præsenteres ansøgernes og projektholdernes syn på puljen og de resultater, den skaber. Endelig giver vi i *kapitel 6* vores samlede vurdering af puljen og de opmærksomhedspunkter, som evalueringen har givet anledning til.

2 Resumé

Landdistriktspuljen er blevet administreret af Erhvervsstyrelsen siden 2015, og der er i perioden fra 2015 og frem til august 2018, hvor denne evaluering blev indledt, igangsat 220 nye projekter, heraf 19 forsknings- og informationsprojekter, 112 forsøgsprojekter og 89 projekter på de små øer. Det er derfor blevet tid til at se tilbage på den igangsatte indsats og foretage en kortlægning, en karakteristik og en vurdering af indsatsen.

På nuværende tidspunkt er 31 af de igangsatte projekter registreret som afsluttet eller under afsluttende opfølgning. Heraf er der 26 projekter på de små øer, fire forsknings- og informationsprojekter, mens blot et enkelt forsøgsprojekt er afsluttet. Mængden af afsluttede aktiviteter muliggør således ikke gennemførelse af en evaluering med fokus på de opnåede effekter i traditionel forstand. Hertil er materialet endnu for spinkelt.

Formålet med evalueringen er i stedet at kortlægge og kategorisere den igangsatte indsats, så der kan tages stilling til, hvordan den mest hensigtsmæssigt vil kunne evalueres, når en større portefølje af projekter inden for en forholdsvis nær fremtid er blevet afsluttet.

Den gennemførte evaluering har således helt overvejende været eksplorativ, hvor vi har søgt at skabe indsigt i de formål, der forfølges inden for rammerne af den, og ikke mindst de virkningslogikker, der bringes i spil i de konkrete projekter. Evalueringen har således skabt grundlag for indsigter og forståelse snarere end skarpe konklusioner og vurderinger.

Efter at have gennemgået de 220 igangsatte projekter og set på et antal afviste ansøgninger kan det først og fremmest konstateres, at Landdistriktspuljen er

mangfoldig, og at projekterne er drevet af folk, der primært tænker i konkrete aktiviteter og umiddelbare forbedringer fremfor i langsigtede mål og virkningslogikker. Imidlertid har vi ønsket at kategorisere projekterne for at opnå indsigt i deres indhold.

Enhver kategorisering skal foretages med forsigtighed, så man ikke gør vold på projekterne og mister fornemmelsen for, hvilke forandringer de vil skabe og på hvilken måde. Baseret på denne bottom-up tilgang har vi udviklet en kategorisering, der på den ene side beskriver projekternes formål og på den anden side deres måde at skabe effekt på.

På baggrund af gennemgangen af projekter finder vi, at fire typer af formål er karakteristiske for Landdistriktspuljen:

1. Bosætning
2. Lokal vækst og beskæftigelse
3. Oplevelser og lokal branding
4. Levevilkår.

I forhold til projekternes virkning og vej til at skabe forandring skelner vi i denne rapport mellem fire forskellige typer af virkningslogikker:

- A. Udadrettede aktiviteter
- B. Eksekveringskapacitet
- C. Handlingskapacitet
- D. Handlingsgrundlag.

De fire formål såvel som de fire virkningslogikker er uddybet i kapitel 3. Ser man lidt nærmere på de tre projekttyper, træder nogle klare forskelle frem.

Forsknings- og informationsprojekterne har deres primære fokus på lokal vækst og beskæftigelse og dernæst bosætning. Generelt virker de gennem at skabe ny viden og indsigt. **Forsøgsprojekterne** har ligeledes primært fokus på lokal vækst og beskæftigelse, men dernæst en ligelig fordeling på de tre øvrige formål. Her anvendes alle fire virkningslogikker i nogenlunde samme omfang. **Projekterne på de små øer** har deres primære fokus på levevilkår (sammenhængskraft) og virker primært ved at øge handlingskapaciteten på øerne. Der er altså tale om tydeligt forskellige former for indsats.

Kombinerer man de fire forskellige formål med de fire forskellige virkningslogikker, fremkommer i alt 16 forskellige typer af projekter. En samlet gennemgang af alle 220 igangsatte projekter viser, at fem af disse kombinationer rummer ca. 2/3 af alle projekter. Det drejer sig om projekter rettet mod lokal vækst og beskæftigelse med fokus på at skabe handlingsgrundlag, handlingskapacitet eller udadrettede aktiviteter. Hertil kommer udadrettede aktiviteter rettet mod at skabe oplevelser og lokal branding og projekter med fokus på levevilkår, der virker ved at øge handlingskapaciteten i de områder, hvor de gennemføres.

Det er foreninger (frivillige og professionelle), der dominerer ansøgerfeltet til forsøgsprojekterne og projekterne på de små øer. Derudover er der en del virksomheder, der søger om ø-støtte. Ansøgerne til forsknings- og informationsprojekterne er en sammensat gruppe bestående af konsulentfirmaer og forsknings- og uddannelsesinstitutioner.

Landdistriktspuljen har opnået stor udbredelse blandt potentielle ansøgere, men der er også "blinde pletter på Danmarkskortet", hvorfra der ikke modtages ansøgninger. Blandt ansøgerne opfattes puljen som relevant og let tilgængelig. Landdistriktspuljen kan støtte formål og projektyper, som det ellers kan være vanskeligt at finde økonomisk støtte til. De økonomiske vilkår i puljen er bedre end i mange andre puljer, hvilket er vigtigt i forhold til målgruppen for puljen, der sjældent vil kunne håndtere udlæg.

Ansøgningsprocessen opleves helt overvejende som enkel, overskuelig og smidig. Man kan som ansøger desuden få hjælp i ansøgningsprocessen.

De afviste ansøgere adskiller sig fra projektholderne ved i mindre grad at have søgt hjælp i ansøgningsprocessen – og ved i mindre grad at have fundet den hjælp, som de har modtaget, anvendelig.

Mange af projekterne oplever forsinkelser, og en del må søge om projektforlængelser. Blandt projektholdere fra 2015 og 2016, der har besvaret spørgeskemaet, er det 40 pct. af projekterne, der har måttet forlænges. Årsagerne er mangeartede, og vi angiver i kapitel 5 nogle eksempler på forhold, der har ført til forsinkelser. Der kan ikke peges på bestemte forhold, der går igen og bør give anledning til særlig opmærksomhed.

Projekterne i Landdistriktspuljen indgår i høj grad i samspil med andre projekter. Det tror vi, er godt for den effekt, der kan skabes, og det er derfor kun positivt, at forskellige ordninger på forskellige måder kan bidrage til udviklingen af landdistrikter. Men det betyder også, at man skal være meget forsigtig med at søge at måle Landdistriktspuljens resultater isoleret set, da de formentlig vil være fremkommet som resultat af et samarbejde med andre ordninger. Omvendt vil vi faktisk anbefale at undersøge nærmere, hvordan forskellige ordninger kan supplere hinanden, og hvilket samspil der allerede eksisterer mellem ordninger. Det tror vi, vil kunne bidrage til at skærpe Landdistriktspuljens særlige rolle i det samlede system.

En anden central observation fra evalueringen er som nævnt, at de tre projektyper er ganske forskellige: Ansøgerne er forskellige, projekterne er forskellige og budgetstørrelserne er forskellige. Derudover varierer de i forhold til de formål, de forfølger, og de virkningslogikker, de bringer i spil. At de er forskellige, er ikke i sig selv problematisk; tværtimod indebærer det, at de kan favne bredere. Men det gør det til en udfordrende opgave at evaluere dem som én samlet pulje.

3 Landdistriktspuljen i overblik

Den følgende kortlægning og karakteristik af Landdistriktspuljen omfatter de projekter, der er behandlet i den periode, hvor Erhvervsstyrelsen har været ansvarlig for administrationen af puljen. Det vil sige fra anden ansøgningsrunde i 2015 til første ansøgningsrunde i 2018. I denne periode har Erhvervsstyrelsen modtaget over 800 ansøgninger til Landdistriktspuljen, hvoraf 220 projekter har modtaget tilsagn til en samlet sum af ca. 55 mio. kr.

Landdistriktspuljen giver ligeledes såkaldt aftalebaseret støtte til henholdsvis Food Organisation of Denmark (FOOD), Landdistrikternes Fællesråd, Sammenlutningen af Danske Småøer samt Center for Landdistriktsforskning². Denne støtte er ikke omfattet af evalueringen.

Ansøgningsrunden til Landdistriktspuljen har været åben to gange årligt. Hvor der tidligere kunne ansøges ved at udfylde ansøgningskemaet i hånden, kan der nu kun søges via et digitalt ansøgningskema. Alle ansøgere får herefter svar direkte via mail, og projekter, der har fået tilsagn, offentliggøres online på www.livogland.dk. Erhvervsstyrelsen har en ambition om, at alle ansøgere får svar inden tre måneder fra ansøgningsfristen.

Puljen er rettet mod projekter, der gavner landdistrikter og områder uden for de største byer. Der ydes støtte efter en åben ansøgningsrunde inden for tre projekttyper:

Forsknings- og informationsprojekter

Forsøgsprojekter

Projekter på de små øer

Forsknings- og informationsprojekter skal belyse landdistrikternes udviklingsvilkår og informere om udviklingsmulighederne i landdistrikterne. Ved tildeling af støtte til forskningsprojekter lægges der vægt på, at projekterne beskæftiger sig med og belyser generelle virkemidler til landdistriktsudvikling snarere end en konkret udvikling på bestemte lokaliteter.

Forsøgsprojekterne kan bruges til at forfølge en række forskellige formål såsom at fremme beskæftigelse, erhvervsudvikling, service, levevilkår, bosætning samt lokale kultur- og fritidsaktiviteter i landdistrikterne.

Projekter på de små øer (Ø-støtte) har til formål at sikre levevilkårene i 27 udvalgte små øsamfund.

Der udmeldes ofte – men ikke hver gang – temaer for de to årlige ansøgningsrunder til forsøgsprojekter og forsknings- og informationsprojekter, men ikke til ø-støtte projekterne. De 220 igangsatte projekter fordeler sig på de tre projekttyper, som vist i tabel 3.1 herunder:

Tabel 3.1: Antal projekter og projektsummer fordelt på projekttyper

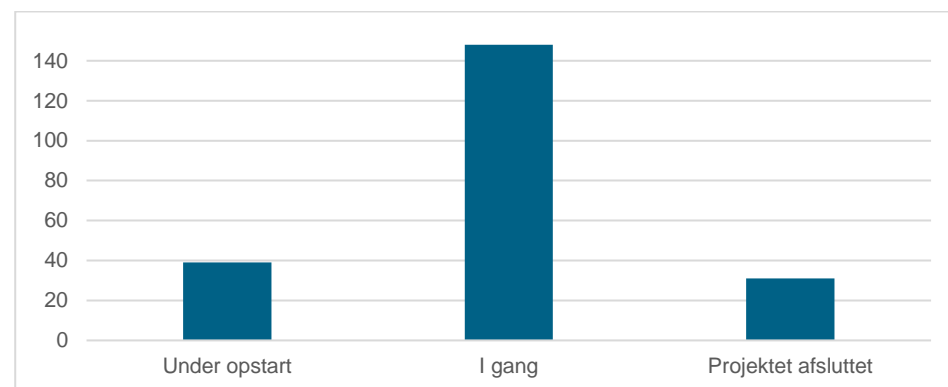
	Antal projekter	Midler
Forsknings- og informationsprojekter	19	7,5 mio.
Forsøgsprojekter	112	32 mio.
Projekter på de små øer	89	15,5 mio.
I alt	220	55,0 mio.

² Den aftalebaserede støtte til Center for Landdistriktsforskning er dog blevet udfaset. Se www.livogland.dk for en uddybende beskrivelse af de forskellige projekttyper og støttemuligheder.

20 af bevillingerne til projekter på de små øer er givet i form af 10-årige rentefrie lån, der desuden er afdragsfrie de første tre år. Disse har udgjort et samlet beløb på i alt godt 4 mio. kr.

Status på projekterne pr. september 2018 er, at 31 er afsluttede. 148 er fortsat i gang, mens 39 er under opstart, hvilket vil sige, at der er fremsendt tilsagn eller betinget tilsagn, men at aktiviteterne endnu ikke er påbegyndt³.

Figur 3.1: Status på projekterne pr. september 2018

Af de 31 afsluttede projekter er 26 projekter på de små øer, 4 er forsknings- og informationsprojekter, mens blot et enkelt forsøgsprojekt er blevet afsluttet. De 31 projekter har i alt fået bevilget godt 5 mio. kr. i tilskud og godt 1,5 mio. kr. i lån. Rent bevillingsmæssigt er det således blot godt 10 pct. af bevillingerne, der så at sige er løbet igennem til afslutning.

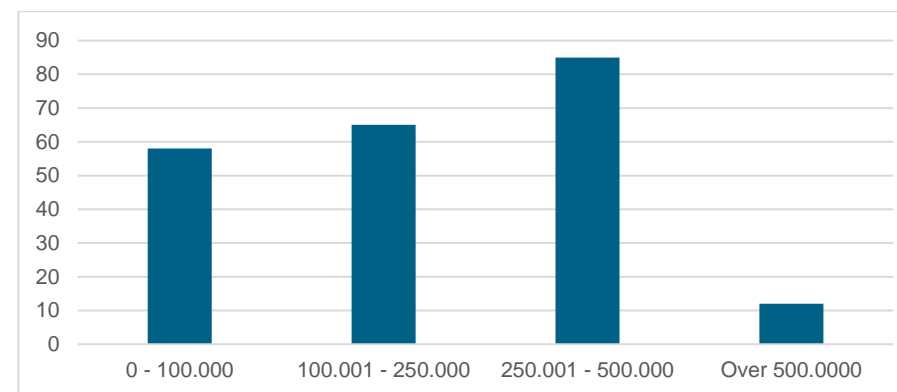
Landdistriktspuljens tilsagn til projekter strækker sig i den undersøgte periode bevillingsmæssigt fra 15.000 kr. til køb af borde og stole til caféen på Gl.

³ Der er to projekter, der er under afklaring, og som derfor ikke er talt med. Der kan derudover være flere projekter, der i praksis er gennemført, men hvor den endelige afslutning afventer godkendelse af regnskab og afrapportering.

Elmegaard Museum og 18.000 kr. til etablering af infoscabe på Strynø og Rudkøbing havn med information om seværdigheder på øen, til 1.180.000 kr. til udvikling og markedsføring af et Ø-pas.

Den gennemsnitlige bevilling til forsknings- og informationsprojekter er på knap 400.000 kr., mens de tilsvarende tal for forsøgsprojekter og Ø-støtte er henholdsvis 286.000 kr. og 183.000 kr. I alt 58 projekter har modtaget en bevilling på under 100.000 kr., mens kun 12 projekter har modtaget en bevilling på mere end 500.000 kr. Ø-støtte projekterne dominerer blandt de små projekter.

Figur 3.2: Fordeling af projekter og lån ift. økonomisk omfang

Næsten alle projekter, der er blevet godkendt, har fået bevilget det beløb, de har ansøgt om. Kun 18 projekter har fået bevilget et mindre beløb end ansøgt.

Næsten halvdelen af projekterne (96) har modtaget anden finansiering end bevillingen fra Landdistriktspuljen, således at den samlede projektsum er større end det bevilgede beløb.

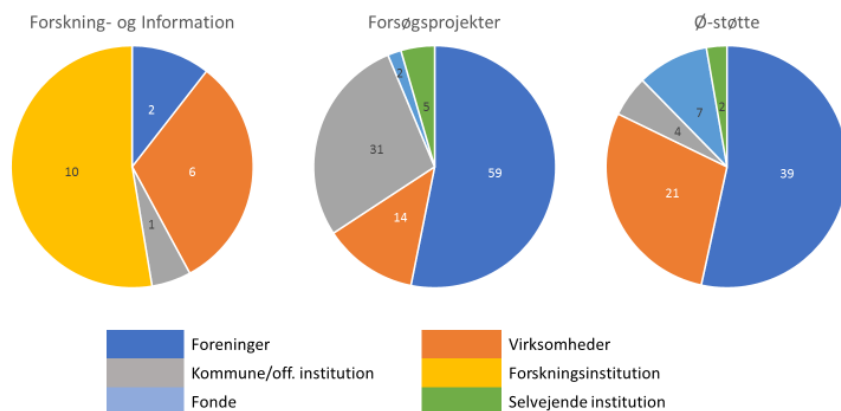

Den typiske tilsagnsmodtager til Landdistriktspuljen er en forening. Der står således foreninger bag næsten halvdelen af projekterne. Foreninger kan være både frivillige foreninger, der driver forsamlingshuse el.lign., og turistforeninger m.v., der typisk har et professionelt setup og ansat personale. Foreningerne dominerer navnlig forsøgsprojekterne og Ø-støtte projekterne.

41 af projekterne bliver gennemført af forskellige former for virksomheder, der kan dække over alt fra enkeltmandsfirmaer til aktieselskaber. Der står kommuner eller kommunale institutioner bag 36 af projekterne, svarende til 17 pct. af alle projekter. Kommunerne er navnlig repræsenteret blandt forsøgsprojekterne. Der står forskningsinstitutioner bag i alt 10 projekter, der alle er forsknings- og informationsprojekter. Endelig står der fonde og selvejende institutioner bag i alt 16 projekter, mens der er 17 projekter, hvor ansøgerens status ikke er registreret, hvorfor vi ikke har kunnet fastlægge den.

Ansørgernes fordeling på de tre projektyper fremgår af figur 3.3 nedenfor.

Figur 3.3: Fordeling af tilsagnsmodtagere inden for hver af de tre projektyper

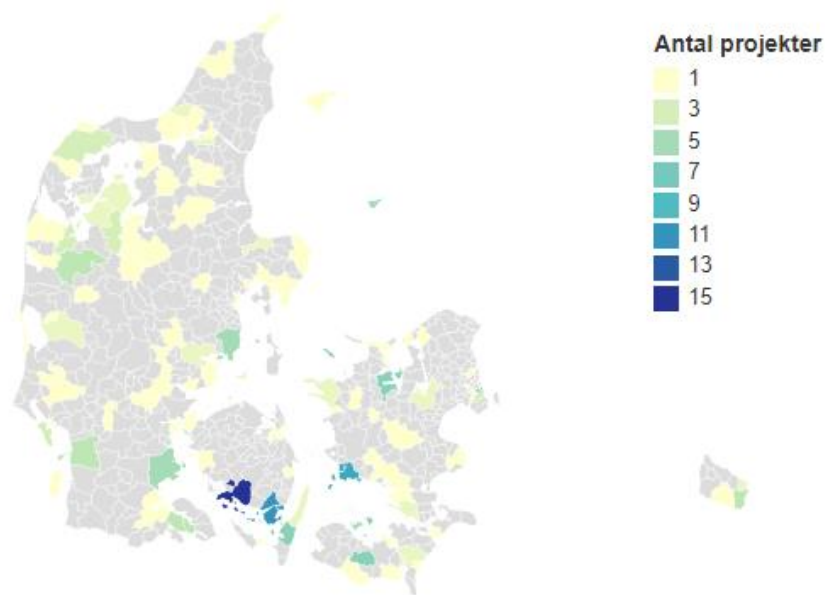
3

Landdistriktspuljens støtte varierer i størrelse og kan både udgøre hele eller dele af projekternes finansiering. Projekterne kan også søge øvrig finansiering, bl.a. gennem andre tilskudsordninger, fonde, egenfinansiering eller indtægter genereret af projektet. For 96 af projekterne udgør støtten fra Landdistriktspuljen en medfinansiering til anden finansiering. Størrelsen af denne har ikke systematisk kunnet kortlægges.

Ø-støtte projekterne adskiller sig fra de to andre projektyper ved, at der er mulighed for at opnå støtte til egentlig erhvervsaktivitet i form af 10-årige rentefrie lån, der desuden er afdragsfrie de første tre år. Der er i alt bevilget 20 sådanne lån for i alt godt 4 mio. kr. Projekter på de små øer er den eneste projektype, hvor det er muligt at få bevilget et lån.

På grundlag af tilsagnsmodtagernes postnumre kan man få en fornemmelse af, hvor stor en del af landet Landdistriktspuljen når ud til, hvilket fremgår af figur 3.4.

Figur 3.4: Tilsagnsmødtagere fordelt på postnumre

Figuren er dog af to årsager ikke helt retvisende i forhold til, hvor puljen skaber effekt. Dels kan ansøgere gennemføre aktiviteter i andre kommuner end den, hvor de er bosat. Dels kan projekterne have en generel karakter, der ikke kan siges at skabe effekt i bestemte områder. Begge disse forhold gør sig navnlig gældende for forsknings- og informationsprojekterne. Derudover er der blandt forsøgsprojekterne flere, der har karakter af demonstrationsprojekter, og som ganske vist gennemføres i et bestemt område, men hvor håbet er, at der vil ske en efterfølgende spredning til andre områder.

En gennemgang af de afviste ansøgere viser, at bare pletter på kortet ikke skyldes, at ansøgninger fra bestemte områder klarer sig dårligere igennem ansøgningsprocessen. Langs den vestjyske kystlinje med Ringkøbing-Skjern Kommune og Varde Kommune afspejler de manglende bevillinger eksempelvis, at der

simpelthen ikke i væsentligt omfang bliver søgt om midler. Både Region Midtjylland og Region Syddanmark samt Dansk Kyst- og Naturturisme er aktive med projekter i dette område. Derfor ser vi de manglende bevillinger som udtryk for, at der ikke i væsentligt omfang har været udækkede behov, og at der ikke har været ledige ressourcer til at søge om midler, endsige omsætte midlerne til konkret handling.

Ingen af de interviewede eksperter har gjort sig observationer om ujævnheder i puljens udbredelse eller image, som kunne give anledning til særlig opmærksomhed omkring dette. Det skal dog siges, at dette ikke har været et selvstændigt fokus for evalueringen, hvorfor undersøgelsen heraf ikke har været dybdegående.

4 Kategorisering af projekterne

Et hovedformål med evalueringen er at kortlægge og karakterisere de projekter, som Landdistriktpuljens midler er brugt til at finansiere. I dette kapitel præsenteres en typologi til kategorisering af projekterne, hvorefter denne anvendes til at kortlægge de 220 projekter, der har modtaget tilsagn fra Landdistriktpuljen i perioden fra efteråret 2015 til foråret 2018.

Kategoriseringen er foretaget på to dimensioner; projekternes formål og den anvendte virkningslogik. Formålet har været at foretage en kategorisering, der på den ene side kunne skabe overblik over Landdistriktpuljens projektportefølje, og på den anden side ville blive oplevet som nuanceret og i stand til at indfange mangfoldigheden i de mange forskellige projekter, som Landdistriktpuljen bevilger midler til.

4.1 Projekternes formål

Kategoriseringens første dimension er projekternes formål. Formålet udtrykker, hvad ansøgerne ønsker at opnå med deres projekt – på kortere eller længere sigt.

En stor del af projekterne har beskrevet formålet i ansøgningen, mens andre projekter beskriver aktiviteterne som et mål i sig selv. I sådanne projekter vil der ofte være tale om konkrete anskaffelser eller udgifter til vedligeholdelse eller forbedring af forsamlingshuse. I disse projekter bliver det langsigtede formål underforstået, og det bliver derfor nødvendigt med en tolkning af projektets formål for at kunne kategorisere det. Som eksempel kan nævnes et projekt, der søger midler til renovering af det lokale forsamlingshus. I projektansøgningen beskrives alene forsamlingshusets tilstand og aktiviteterne for istandsættelsen. Men renoveringen

muliggør, at mennesker kan samles. Projektet kategoriseres derfor med et formål om at *forbedre tilværelsen* for menneskene i området og falder således under kategorien "Levevilkår". I figur 4.1 præsenteres de fire formål, der indgår i kategoriseringen og som er udviklet på baggrund af en grundig projektgennemgang.

Figur 4.1: Kategorisering af projekternes formål

Vi har i forbindelse med kategoriseringen som nævnt søgt at forholde os så konkret som muligt til projekterne og deres indhold. Omvendt har det været et formål med evalueringen at kortlægge og karakterisere indsatsen, hvilket fordrer en af-søgning af mulighederne for at gruppere projekterne og beskrive fællestræk mellem dem. Vi har i den forbindelse hentet inspiration og hjælp fra flere kilder.

For det første fremgår det af anmærkningerne til finansloven, at puljens formål er at støtte projekter, der kan fremme erhvervsudvikling, service, levevilkår, bosætning, beskæftigelse samt lokale kultur- og fritidsaktiviteter i landdistrikterne, samt projekter, der har betydning for sikring af levevilkårene i de små øsamfund.

Dernæst har vi hentet viden og inspiration i de mange forskellige projekter og indsatser, som vi i forbindelse med tidligere opgaver har været i kontakt med. Det gælder fx RegLab analysen ”Erhvervsudvikling der virker – i yderområder og landdistrikter⁴” samt en lang række analyser og evalueringer af regionale indsatser inden for turisme, fødevarer, klyngeudvikling m.v.

Endelig har vi med interesse læst den rapport, som Udvalget for levedygtige landsbyer i foråret 2018 fremlagde⁵. Dette udvalg identificerede fire centrale kriterier for levedygtige landsbyer:

1. Et attraktivt nærmiljø med tidssvarende boliger, en tilpasset bygningsmasse samt adgang til landskab og natur
2. Nærhed til offentlig og privat service
3. Tilgængelighed til beskæftigelse og gode muligheder for etablering af virksomhed
4. Social og kulturel sammenhængskraft.

⁴ http://reglab.dk/wordpress/wp-content/uploads/2016/05/reglabdelrapport_1.pdf

Uanset hvilke kilder og eksperter på området man vender sig imod, samler opmærksomheden sig om to centrale emner:

Der skal skabes grundlag for bosætning. Det skal være attraktivt at bo i landdistrikterne, og der skal fortsat findes basal offentlig og privat service. Det omfatter såvel børneinstitutioner, skoler og anden offentlig infrastruktur som indkøbsmuligheder og lignende private services.

Der skal være noget at leve af. Der skal findes arbejdspladser, og det skal være muligt at etablere nye virksomheder. Arbejdsstederne skal være understøttet af god infrastruktur – både fysisk og digitalt – og der skal være adgang til arbejdskraft med de rette kompetencer.

Bosætning og beskæftigelse er en slags overkategorier, som alt andet relaterer sig til. Men dels er det nødvendigt med en betydelig operationalisering for at kunne forstå, hvad de indeholder, dels er de meget tydeligt gensidigt afhængige; uden bosætningsmuligheder ingen arbejdskraft, og uden arbejdspladser ingen bosætning. Derfor har vi også i vores kategorisering valgt at operere med kategorierne ”Bosætning” og ”Lokal vækst og beskæftigelse”.

Det er imidlertid nødvendigt at supplere med lidt mere konkrete kriterier og kategorier af indsatser, hvis man skal indfange essensen af det, som konkrete ansøgninger og projekter faktisk ønsker at forandre og skabe. Her er det tydeligt, at Udvalget for levedygtige landsbyer primært har haft fokus på, hvad kommunerne kan gøre for at understøtte landsbyerne.

Landdistriktspuljen og ansøgerne hertil kan ikke i sig selv skabe offentlig service. De kan snarere kompensere for manglende offentlig service og nedefra bygge de fællesskaber og den identitet op, der får folk til at blive boende, kæmpe for

⁵ <https://em.dk/media/9772/anbefalinger-fra-udvalget-for-levedygtige-landsbyer-pdf-a.pdf>

deres områder, og som kan tiltrække bosættere og nødvendige ressourcer udefra.

Derfor har vi i vores kategorisering fokuseret på, hvad man i landdistrikterne kan bygge op nedefra. Her har gennemgangen af projekterne som nævnt drejet vores fokus hen på to centrale temaer; *Oplevelser og lokal branding* og *Levevilkår*.

De to kategorier indeholder mange af de forhold, som Udvalget for levedygtige landsbyer behandler under "Social og kulturel sammenhængskraft". Vi har imidlertid valgt at adskille disse to kategorier, da projekterne ofte har forskellig karakter, når man ser på de konkrete aktiviteter og deres virkemåder.

Vi opfatter således vores kategorier som meget tæt sammenfaldende med de kriterier, som Udvalget for levedygtige landsbyer foreslog, men operationaliseret på en måde, hvor projekternes fokus på at styrke landdistrikterne ved at understøtte fællesskaber og kulturel identitet har fordret to separate kategorier.

Det er vigtigt at sige, at vores kategorier ikke er fuldstændig klart afgrænsede og gensidigt udelukkende, selvom dette havde været mest hensigtsmæssigt. Man kan således diskutere, om en forbedring af levevilkåret i et område ikke også bidrager til at fastholde beboerne og dermed understøtter bosætningen. Eller om anlæg af stier, der gør et områdes kulturattraktioner tilgængelige, ikke både styrker den lokale kultur og muliggør tiltrækning af turister og dermed kan fastholde eller skabe jobs. Som nævnt bliver bosætning og lokal vækst og beskæftigelse let til en slags overkategorier.

For at håndtere denne problematik har vi først og fremmest taget ansøgerne på ordet og lagt deres egne beskrivelser af formålene med projekterne til grund. Dels har vi åbnet op for, at projekterne kan bidrage til opfyldelsen af flere formål, således at et projekt som ovenfor nævnt eksempelvis både kan bidrage til at skabe bedre levevilkår (det primære formål) og til at fastholde beboere i området (det

sekundære formål). I alt 68 af projekterne, svarende til ca. 30 pct., forfølger efter vores vurdering flere formål.

Ved **primært formål** forstår vi det formål, som projektansøgerne umiddelbart ønsker at forfølge med deres indsats.

Ved **sekundært formål** forstår vi det eller de formål, som projektansøgerne angiver, at deres indsats på sigt vil bidrage til at opfylde.

I det følgende skal vi uddybe, hvad vi efter gennemgangen af de mange projektbeskrivelser vil trække frem som karakteristisk for de projekter, der falder under hver af de fire anvendte kategorier.

4.1.1 Bosætning

Under denne kategori hører projekter med et formål om at gøre landdistrikterne mere attraktive for potentielle bosættere eller at fastholde nuværende beboere. Aktiviteterne udvikler de nødvendige sociale services og øger ofte også sammenhængskraften i området. Projekterne gør bosætningen attraktiv ved at igangsætte sociale eller kulturelle initiativer i lokalområdet, men også gennem konkrete byggerier og bomuligheder. Projekterne kan herved både søge at fastholde beboere og øge antallet af nye beboere.

For størstedelen af projekterne står formålet om bosætning ikke alene. Mange af projekterne indeholder også et klart formål om at skabe arbejdspladser. I disse tilfælde kategoriseres projekterne ud fra det, som ansøger enten direkte fremhæver som det *konkrete* formål eller indirekte fremhæver som det *overordnede* formål. Et eksempel er i projektet "Kreativt entreprenørskab på Fur. Bosætning, iværksætteri og erhvervsudvikling", hvor bosætning fremhæves som det konkrete formål trods en tydelig dobbelthed i formål allerede i projektets titel. I ansøgningen står der således følgende: "*Helt konkret er det formålet at tiltrække 10 nye bosættere (personer/familier), som samtidig eller senere vil etablere sig som iværksættere på øen*". Her bliver beskæftigelsen altså en efterfølgende effekt af

Nedrivning af huse og fremtidige nedrivningsbehov i Danmark

formålet om at tiltrække nye bosættere. Bosætningen vil herved karakteriseres som projektets primære formål og beskæftigelsen som det sekundære.

For at illustrere, hvordan Landdistriktspuljen støtter arbejdet med at skabe grundlag for bosætning, har vi fulgt op på projektet "Nedrivning af huse og fremtidige nedrivningsbehov i Danmark". Det er et forsknings- og informationsprojekt, der viser, hvordan der med puljens støtte kan skabes nye indsigter, der kan have direkte betydning for, hvilke politiske initiativer der tages – eller ikke tages. Med puljen sikres forskning og analyser, der understøtter andre initiativer på området. Casen afspejler derfor også, hvorfor der kan være lang vej til håndgribelige resultater, og at effekter ofte skabes i et samspil mellem flere indsatser over tid, der kan være finansieret af forskellige kilder med forskellige formål. Forhold, der vanskeliggør en effektiv vurdering i traditionel forstand. Dermed er casen også et eksempel på, at nogle projekter fungerer ved at skabe handlingsgrundlag, hvilket vi skal uddybe yderligere i afsnittet om projekternes virkningslogik.

Projektet blev, som det fremgår, gennemført af KORA og støttet med i alt 507.000 kr., hvilket også var projektet samlede budget.

Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning (KORA*) har modtaget midler til at undersøge omfanget af nedrivningsparate huse i Danmark. Projektet fandt, at et langt mindre antal af boliger i Danmark er nedrivningsparate i forhold til tidligere analyser.

Projektet er mundet ud i en rapport, hvis data ofte anvendes og citeres. Den projektansvarlige fra KORA blev desuden interviewet til radioen flere gange for at forklare om projektet og dets resultater. Undervejs i processen har det været udfordrende og kompliceret at arbejde med det registerdata, som analysen bygger på, men det kom imidlertid ikke som en overraskelse. Det var en udfordring, som de havde taget højde for.

Undersøgelsen betragtes som en stor succes, da resultaterne fra rapporten dannede baggrund for en høring i Folketingets Landdistriktsudvalg. Forskningsprojektet har i høj grad bidraget til en generel diskussion om, hvor mange boliger, der er nedrivningsparate i Danmark. Den store interesse for projektet har KORAs repræsentant sjældent oplevet blandt tidligere projekter.

*KORA og SFI fusionerede i juli 2017 og hedder i dag VIVE – Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

4.1.2 Lokal vækst og beskæftigelse

Formålet for projekterne i denne kategori er at styrke og udvikle lokal vækst og beskæftigelse på et eller flere områder. En stor del af projekterne italesætter et formål om at skabe flere jobs eller fastholde allerede eksisterende jobmuligheder. Nogle af projekterne har et formål om at øge omsætningen og forbedre forretningspotentialer, hvorved beskæftigelsen og et fremtidigt vækstpotentiale højes.

Projekterne kan også have et formål om at forbedre rammerne for nye og/eller eksisterende virksomheder, forbedre det økonomiske grundlag, skabe højere medarbejdertilfredshed og bedre kundeoplevelser. Kategorien indeholder også vidensprojekter, der ønsker at skabe økonomisk bæredygtighed. Her kan nævnes et projekt, der søger midler til synliggørelse og markedsføring af et turismetilbud, der skal øge omsætningen hos lokale aktører og skabe nye arbejdspladser. Projektet igangsætter således initiativer, der på længere sigt skal generere arbejdspladser. Nogle få projekter håber at skabe en umiddelbar jobåbning med det samme, mens beskæftigelse i andre projekter ikke er et formål, der nødvendigvis realiseres under projektets levetid. Det kan derimod være et formål, der realiseres i projektets efterliv.

Projektet "Øerne på turisme-landkortet: Ø-PAS 2017" er et eksempel på et forsøgsprojekt, der har haft et klart sigte på at skabe omsætning og grundlag for beskæftigelse. Projektet er samtidig et eksempel på, at projekterne i Landdistriktspuljen ofte indgår i en sammenhæng af projekter, hvor der kan være sået frø i et tidligere projekt, og hvor projektet efterfølgende videreføres i andet regi. Den gennemførte spørgeskemaundersøgelse bekræfter, at dette ofte er tilfældet.

Projektet blev gennemført af Sammenslutningen af Danske Småøer og støttet med i alt 1.180.000 kr., hvilket gør projektet til det hidtil største i Landdistriktspuljen.

Øerne på turisme-landkortet: Ø-PAS 2017

Sammenslutningen af Danske Småøer har modtaget midler til udvikling og markedsføring af ø-passet. Ø-passet er i dag (efterår 2018) en realitet, og det er populært! Ideen til ø-passet udspringer af et tidligere projekt (også støttet af Landdistriktspuljen), hvor ø-passet blev testet med stor succes, og derfor blev nærværende projekt igangsat.

Projektperioden for den videre udvikling og markedsføring er nu nået til vejs ende, og det er gået over al forventning. Projektet kræver mandskab, der har lyst til at følge op på projektet ude på øerne, da der hele tiden skal være ø-til rådighed og ø-stempler klar. Der har undervejs i processen været stor opbakning til projektet, og turistaktørerne på øerne har været gode til at støtte op. Sammenslutningen af Danske Småøer har ikke haft mulighed for at måle ø-passets effekt, men mange turister har haft passet med rundt på øerne og har vist stor interesse. Passet er med til at inspirere turisterne til at besøge flere øer og samle på ø-stempler. Projektet har haft stor medieomtale og er markedsført i både Danmark og Tyskland.

Driften af ø-passet er nu overdraget til Landdistrikternes Fællesråd, da projektet omfatter flere end de 27 øer, der er medlem af Sammenslutningen af Danske Småøer. Ø-passets popularitet fortsætter, og Ø-passet kan både købes online eller fås på de danske øer og færger.

<https://www.oepas.dk/danmark/o-pas>

4.1.3 Oplevelser og lokal branding

En gruppe af projekterne har til formål at styrke og udbrede den lokale kultur gennem udvikling af oplevelser og lokal branding. Det gælder både kulturen i et bestemt område og på tværs af områder. Kendskabet til stedspecifik kultur kan være med til at gøre området attraktivt for såvel lokale som turister og besøgende generelt. Projekterne omfatter tiltag, der udbreder kendskab til kultur i bred forstand, herunder kendskab til madkultur, kulturinstitutioner, lokale fortællinger, bevaringsværdige bygninger og naturoplevelser.

Projekter i denne kategori kan også have til formål at udbrede kulturlivet, gøre det lettere at komme rundt til kulturattraktioner og institutioner eller udnytte lokale ressourcer på en måde, der skaber værdi for lokalsamfundet. Gennem øget oplevelser og lokal branding øges også områdets synlighed, sammenhold og identitetsforståelse. Et projekt med titlen "Dans din nabo" har til formål at formidle lokale fortællinger fra området gennem samvær og dans med naboen. Projektet søger at styrke fællesskabet og formidle områdets særlige kultur.

Ofte kobles projekterne under denne kategori til lokal vækst og beskæftigelse eller bosætning. I sådanne tilfælde kategoriseres formålet om oplevelser og lokal branding som det primære formål, hvis det går forud for et langsigtet formål om bosætning eller udvikling af lokal vækst og beskæftigelse. Et eksempel kan være projektet, der har en ambition om, at Naturpark Åmosen skal være løftestang for udviklingen af en certificeringsordning og et samlende brand, som vil styrke områdets identitet. På sigt vil projektet medvirke til at skabe nye arbejdspladser og styrke bosætningen, men oplevelser og lokal branding er det primære formål.

Projektet "Drejø Forsamlingshus – det innovative mødested i Ø-havet" er et eksempel på et Ø-støtte projekt, der – ved at indarbejde det lokalhistoriske arkiv i øens forsamlingshus – vil skabe oplevelser og lokal branding, samtidig med at det også udgør en basal infrastruktur og service i lokalområdet. Projektet blev gennemført af Foreningen Drejøl Forsamlingshus og støttet med i alt 350.000 kr. af Landdistriktpuljen.

Drejøl Forsamlingshus – det innovative mødested i Ø-havet

Drejøl Forsamlingshus modtog i 2015 midler til renovering af det eksisterende forsamlingshus og til etablering af nye rammer for lokalhistorisk arkiv på Drejøl. Det er bestyrelsen, der står bag initiativet og har mødt de udfordringer, som en renovering kan give: *"Det var hårdt, da vi stod i det, men nu har vi et hus til brug for alle – det giver et fantastisk sammenhold"*.

Renoveringen er foregået i samarbejde med en lokal murer og tømrer, der gav et tilbud, som bestyrelsen kunne takke ja til og derefter sætte arbejdet i gang. Vejret har givet processen nogle forsinkelser, ligesom arbejdet har været afhængig af nogle få gode frivillige hænder, der altid har stået klar trods forsinkelser og forlængelser. Derudover har der været stor økonomisk opbakning til projektet fra foreninger og beboere.

Forsamlingshuset har nu et lokalt arkiv og et udstillingsvindue, der viser, hvad turister kan se og opleve på øen. Interessen for at leje forsamlingshuset er også vokset, og der er afholdt to bryllupper. Undervejs har det været muligt at følge processen på forsamlingshusets facebookprofil.

<https://www.facebook.com/groups/kirkevejen1/>

4.1.4 Levevilkår

Under den fjerde og sidste kategori findes projekter med et formål om at skabe umiddelbare forbedringer af menneskers tilværelse i området – både stort som småt. Det dækker både over en længerevarende forbedring af levevilkår og en umiddelbar forbedring af konkrete forhold.

For en del af projekterne gælder det, at formålet er at styrke fællesskab og skabe netværk og derved øge sammenhængskraften i området. Under denne kategori vil overvægten af målgrupper være den lokale befolkning – det er lokalbefolkningens levevilkår, der ofte søges forbedret. Det adskiller sig fra målgrupperne i projekter med et formål om oplevelser og lokal branding og bosætning, da målgrupperne her i højere grad er udadrettede. Mange projekter har et formål om at forbedre og udvide lokale faciliteter til gavn for lokalbefolkningen. Det kan fx være ved istandsættelse af det lokale forsamlingshus, der herved kan give lokalbefolkningen et sted at mødes og derudover bedre mulighed for at holde arrangementer og private fester i nærområdet. Andre projekter er mere servicerede i forbedringen af tilværelsen. Disse projekter henvender sig i højere grad også til besøgende og turister. Det kan fx være et nyt køkken i den lokale café, der nu kan servere langt flere retter og mere inspirerende mad til caféens gæster.

Nogle af projekterne i denne kategori beskriver også et formål om at skabe og fastholde jobs; det er imidlertid mere en sideeffekt end det faktiske formål. Det ses bl.a. i det førnævnte eksempel, hvor en udvidelse af køkken- og salgsfaciliteter vil medføre oprettelsen af én arbejdsplads. Projektets primære formål er herved at forbedre levevilkåret for lokalbefolkningen og besøgende, men med jobåbning som sideeffekt.

For en stor del af projekterne i kategorien kan formålet realiseres umiddelbart ved projektets afslutning, hvilket står i kontrast til en stor del af projekterne under lokal vækst og beskæftigelse og bosætning. Når projekternes primære formål er at forbedre lokal vækst og beskæftigelse eller tiltrække nye bosættere, realiseres formålet ofte gennem flere initiativer og over en længere periode.

Fremtidssikring af Lyø Købmandsgaard – rottesikret lager og nyt frostrum

Lyø Købmandsgaard har været igennem en større reovering, hvortil Købmandsforeningen har søgt midler ad flere omgange. Behovet for det rottesikrede lager og nye frostrum blev tydeligt under den tidligere reovering, hvor skaderne viste sig større end forventet.

Lagret og frostrummet er etableret, og projektet har medført, at flere er interesserede i at handle hos købmanden. Tidligere var hygiejnen ikke i orden, men nu fremstår butikken mere indbydende.

Der er stærk opbakning til projektet fra lokalbefolkningen, der ikke kun bruger købmandsbutikken til at handle, men også som samlingspunkt. Hver dag året rundt er der "klokken-fem-møder" ved købmanden, hvor verdenssituationen vendes. I weekenden holdes møderne både kl. 11 og kl. 17. Købmandsbutikken er ligeledes et sted, som mange turister besøger, da der ofte er meget aktivitet og liv om sommeren. Købmanden har også en Facebookprofil, hvor der løbende udsendes nyheder om nye tiltag og forbedringer i butikken.

<http://www.lyø-købmandsgaard.dk/>

”Fremtidssikring af Lyø Købmandsgaard – rottesikret lager og nyt frostrum” er et eksempel på et Ø-støtte projekt, der kan kategoriseres med et formål om at forbedre levevilkårene for beboerne på øen og skabe et samlingssted. Projektet blev gennemført af Lyø Købmandsforening og støttet med 268.000 kr.

4.1.5 Projekter med formål på tværs af kategorierne

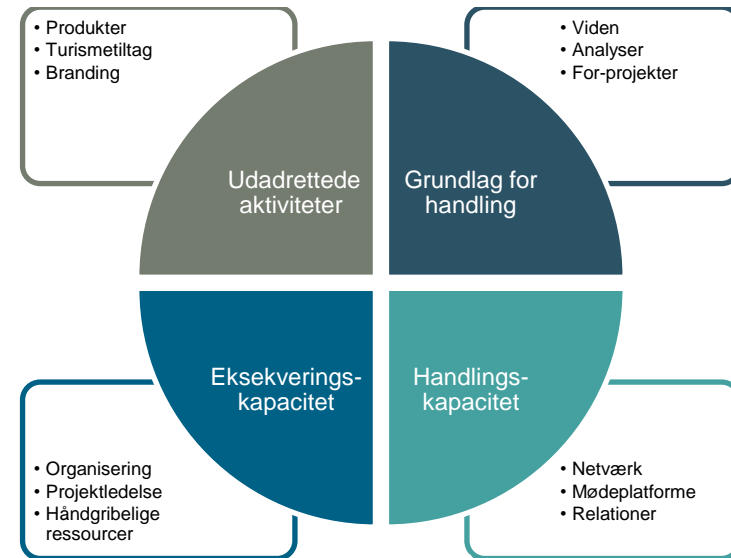
Kategoriseringen af de 220 projekter viser, at 68 af 220 projekter har formål, der går på tværs af kategorierne. I disse tilfælde er projekternes primære og sekundære formål noteret – i enkelte tilfælde også deres tertiære. Typologien viser herved, hvilke formål der går forud for andre. På den måde illustrerer kategoriseringen de formål, der ofte kombineres, og de formål, der ofte står alene. Kategoriseringen fortæller ydermere noget om de forskellige strenge, som projekterne spiller på – herunder hvor bredt de forsøger at favne.

Det kan eksempelvis nævnes, at mange projekter kombinerer et formål om at udvikle lokal vækst og beskæftigelse og skabe eller fastholde jobmuligheder med et andet formål. I kategoriseringen er alle projekter, der skaber bare ét job, kategoriseret enten som projektets primære formål eller som sidestillet med et andet formål.

4.2 Projekternes virkningslogik

Ovenstående kategorisering af formål kan imidlertid ikke indfange essensen i projekterne alene, hvorfor den anden dimension, *virkningslogik*, er tilføjet. Virkningslogikken beskriver projekternes baggrund for og vej mod en reel effekt. Nedenfor illustreres og forklares den fire-ledede kategorisering af projekternes virkningslogik.

Figur 4.2: Kategorisering af projekternes virkningslogik

Det er vigtigt at understrege, at kategoriseringen ikke er normativ. De forskellige virkningslogikker skaber værdi på hver deres måde. Aktiviteterne i hver enkel virkningslogik skaber udvikling på forskellige måder og med forskellige underliggende logikker. Det er netop disse logikker, som kategoriseringen sætter fokus på og skaffer adgang til, da det er en forudsætning for at kunne gennemføre en karakteristik og faglig vurdering af Landdistriktpuljen og projekternes virkning.

I det følgende uddybes de fire typer af virkningslogikker med projekteksempler.

4.2.1 Grundlag for handling

En række projekter gennemfører analyser, pilotprojekter eller for-projekter, der skal generere ny viden eller indsigt, som kan afdække, om der er grundlag for efterfølgende projekter, og/eller hvordan efterfølgende projekter bedst kan udformes og gennemføres. Denne type projekter skaber grundlag for handling, der kan afføde nye projekter, ansøgninger osv. Der er også eksempler på, at projekter i denne kategori netop viser tilbage til en tidligere analyse el.lign. Projekterne i kategorien ønsker ofte at skabe viden på tværs af interessenter og generere et reelt vidensprodukt, for eksempel en strategi, en handlingsplan, manualer eller en undersøgelse. Det kan bl.a. være projekter, der ønsker at udarbejde en forretningsplan for en cykelfærge, hvilket forventes at ville medføre øget vækst og jobskabelse mellem færgens to destinationer.

Eksemplet med projektet "Nedrivning af huse og fremtidige nedrivningsbehov i Danmark", som vi præsenterede som et eksempel på et bosætningsprojekt, er også et eksempel på et projekt, der virker ved at skabe ny viden, der kan danne grundlag for handling.

"En fælles retning for Rømø 2025" er et andet eksempel på et projekt, der virker ved at skabe handlingsgrundlag. I dette tilfælde ved at gennemføre en analyse og på det grundlag skabe en handlingsplan. Den egentlige effekt vil vise sig, efterhånden som de konkrete aktiviteter gennemføres. Men uden den bagvedliggende analyse og handlingsplan var der ikke i samme grad skabt fælles retning og mobiliseret energi til at gennemføre de mange aktiviteter.

Projektet er et forsøgsprojekt, der drives af en professionel forening, Rømø-Tønder Turistforening, og er støttet med i alt 400.000 kr.

En fælles retning for Rømø 2025

Rømø-Tønder Turistforening har modtaget midler til at opstarte et større udviklingsprojekt, der skal gøre Rømø mere attraktiv for turister, beboere og erhvervsdrivende. Omdrejningspunktet i opstarten var udviklingen og etableringen af en strategi- og handleplan for Rømøs videre udvikling. Herefter har en betydelig del af projektet bestået i at lave en undersøgelse af, hvad der mangler på øen. I den forbindelse er der indhentet data, bl.a. ved at interviewe turister. På baggrund af undersøgelsen er der udpeget en lang række udviklingsmuligheder inden for natur, kultur, historie, miljø og erhvervsliv, som foreningen kan arbejde med fremover.

Undervejs i projektet er lokalbefolkningen desuden blevet inddraget, hvilket har skabt stor opbakning til projektet og områdets udvikling. Det er bl.a. på den baggrund, at foreningen har nedsat en styregruppe for at kunne samle trådene fra de mange forskellige interessenter.

På nuværende tidspunkt (omkring to år efter opstart) er der allerede etableret flere initiativer i lokalområderne, herunder nye legepladser og stisystemer, og den nye strategi- og handleplan vil også fremover være med til at gøre Rømø endnu mere attraktiv. I sidste ende kan det give arbejdspladser og være en motivationsfaktor for at flytte til området.

4.2.2 Handlingskapacitet

En del af projekterne handler om at skabe platforme for, at mennesker kan mødes og igangsætte processer, der skaber relationer, etablerer netværk eller skaber samarbejde mellem frivillige, foreninger, organisationer, virksomheder osv. Denne type projekter mobiliserer og aktiverer ressourcer og skaber på den måde nødvendig handlingskapacitet i et område. Projekterne i denne kategori kigger indad i området og samler lokalbefolkningen gennem forskellige initiativer.

Denne kategori omfatter også projekter, der skaber kompetenceudvikling blandt forskellige aktører. Det kan være projekter, der samler folk for at informere om nye metoder og værktøjer, der kan give dem nye kompetencer. Det kan også være projekter, der skaber et sted, hvor mennesker kan mødes og derigennem etablere grundlaget for handlingskapacitet. På den måde går renoverings-, udvidelses- og forbedringsprojekter, der danner rammer for netværk og mødeplatforme, ind under denne virkningslogik. Det kan fx være et projekt, der søger midler til nye vinduer, borde og stole i forsamlingshuset, hvilket vedligeholder et centralt mødested for lokalbefolkningen.

Der er mange eksempler på projekter, der skaber mødesteder og netværk. Et projekt ønsker at facilitere en række kunstneriske møder og workshops for lokalbefolkningen. Projektet skaber en platform for dialog og dans, hvor naboer og lokale borgere kan mødes. Et andet eksempel med denne virkningslogik er et projekt, der sætter fokus på baghavens værdier og kreative miljø. Projektet ønsker at knytte borgere, erhvervsdrivende, foreninger, institutioner, projekter og kommuner sammen i arbejdet for, at områdets besøgs- og bosætningsaktivitet øges.

Projektet "Vækst i det nordjyske campingerv" er et eksempel på, hvordan netværksskabelse i projekterne kan anvendes til at øge handlingskapaciteten i et område eller inden for en afgrænset gruppe af aktører. Projektet blev gennemført af Vækst Jammerbugt og støttet med 284.000 kr., hvilket også var projektets samlede budget.

Vækst i det nordjyske campingerv

Vækst Jammerbugt har modtaget midler til at etablere et netværk for den nordjyske campingsektor. Projektet er halvvejs og er foreløbig gået over al forventning. Der har været en negativ udvikling i campingervet, hvilket søges stabiliseret og på sigt vendt til vækst på baggrund af projektet.

Der har været stor opbakning til projektet blandt kommunerne i Nordjylland, der også har ydet økonomisk støtte. Der er 25 campingvirksomheder med i projektet, hvor der allerede er gennemført netværksaktiviteter og kompetenceudvikling. Campingpladserne har travlt med driften fra påske til efterårsferien, hvorfor projektet hovedsageligt foregår i vinterperioden. Udenfor sæsonen har campingpladserne tid til at tænke på udvikling og fornyelse. Netværksmøderne har åbnet op for nye muligheder i campingmiljøet, fordi de nu i højere grad anvender og får gavn af hinandens erfaringer. Projektet giver campingpladserne større faglighed, mere inspiration og nye bekendtskaber.

Efter det første netværksforløb har campingpladserne bevaret samarbejdet. De har på eget initiativ mødtes over sommeren for at diskutere udfordringerne ved at holde pools rene. Vækst Jammerbugt håber og tror på, at det gode samarbejde på tværs af campingpladserne vil fortsætte efter projektets afslutning, ligesom de tror på fremtidig vækst.

<http://www.businessregionnorthdenmark.dk/initiativer/v%C3%A6kst-i-det-nordjyske-campingerv>

Projektet "Tyske turister skal styrke danske landdistrikter" er et eksempel på, hvordan forsknings- og informationsprojekter også kan styrke handlingskapaciteten i et område. Her har projektet tilført viden og skabt en anledning til at samle et antal aktører på et område, hvor de ellers ikke nødvendigvis skaber handling i fællesskab.

Projektet blev gennemført af Landsforeningen for Landboturisme og støttet med 94.000 kr., hvilket også er projektets samlede budget.

Tyske turister skal styrke danske landdistrikter

Landsforeningen for Landboturisme har modtaget midler til at styrke landboturismen i Danmark med fokus på tyske turister. Informationsprojektet indeholdt udviklingen af en temadag og turistværter, hvor landbovirksomheder blev inspireret til, hvordan de bedst muligt retter deres markedsføring mod tyske turister.

På temadagen deltog 30 forskellige landbovirksomheder, der efterfølgende har udtrykt begejstring for temadagen og dens oplæg. Temadagen kom i stand grundet en stor administrativ indsats for at få planlægningen og tilmeldingerne på plads.

Et centralt perspektiv fra temadagen er, at deltagerne fik opbygget netværks erfaring og skabt nye bekendtskaber. Efter temadagen blev der desuden produceret en inspirationsfilm, der giver gode råd til, hvordan virksomheder kan øge antallet af tyske turister. Filmen er frit tilgængelig på landboforeningens hjemmeside.

Landsforeningen for Landboturisme forventer, at projektet, med de nye netværk og bekendtskaber, på sigt kan være med til at øge antallet af tyske turister i Danmark.

<https://bondegardsferie.dk/information/landboturisme>

4.2.3 Eksekveringskapacitet

En række projekter tager afsæt i en situation, hvor man egentlig er klar til eller i et vist omfang i gang med aktiviteter, men mangler ressourcer til at sikre den nødvendige eksekvering og fremdrift i aktiviteterne. Det kan handle om at få ansat en koordinator, få etableret et sekretariat, et kontor eller på anden måde faciliteter til at sikre, at en indsats kan gennemføres.

Kategorien omfatter også projekter, der søger håndgribelige ressourcer med en mere direkte virkning. Det kunne være midler til nye maskiner, renovering, køretøjer og inventar. Der er forskel på projekter, der søger håndgribelige ressourcer i denne kategori, sammenlignet med projekter under kategorien kapacitet til at handle, da projekterne i denne kategori ikke på samme måde etablerer en mødeplatform, hvor der kan skabes relationer. Et eksempel er etableringen af et lager på fastlandet, som muliggør en lettere transport af varer til forskellige virksomheder på de nærmeste øer. Projektet søger håndgribelige ressourcer til etablering af det nye lager, men lagret skaber ikke en platform for etablering af relationer, hvorfor projektet er placeret i denne kategori. Et andet eksempel er et projekt, der ønsker at fremme maritime og kulturhistoriske oplevelser i Nationalpark Vadehavet. Projektet har allerede anskaffet en bevaringsværdig klinkbygget båd, som de ønsker at bruge til sejlads. Projektet søger om penge til at istandsætte båden, hvortil de kan opnå ressourcer til eksekvering.

Projektet "Gastronomisk folkemøde" er også et eksempel på et projekt, hvor Landdistriktspuljen har tilført midler, der sikrer, at der nu kan eksekveres på en idé, som den frivillige forening Gastronomisk Folkemøde ellers havde svært ved at realisere. Nu er projektet igangsat, og folkemødet forventes afholdt som planlagt i maj 2019. Da folkemødet har til formål at skabe opmærksomhed og trække turister til Lolland-Falster, er det også et eksempel på et projekt, der bringer flere virkningslogikker i spil, idet det også kan betegnes som en udadrettet aktivitet. Projektet er blevet støttet med 454.000 kr.

Gastronomisk folkemøde

Fotograf: Peter Prik Larsen

Foreningen Gastronomisk Folkemøde er en frivillig forening, der har modtaget midler til etablering af et nationalt tematisk folkemøde om mad med debatter og workshops. Den gastronomiske begivenhed *Madens Folkemøde* er netop lanceret ved et stort kickoff event med over 300 deltagere. Selve folkemødet afholdes den 10. -11. maj 2019 ved Engestofte Gods på Lolland-Falster. Projektet er således stadig i sin opstartsfasen, men er godt på vej over i produktions- og planlægningsfasen. Folkemødet har stor opbakning blandt lokale politikere, kendte kokke, madentusiaster og lokale borgere, som alle var inviteret til lanceringen.

Projektet er kommet rigtig godt fra start, og man er meget opmærksom på, at tiden frem til maj pludselig kan løbe stærkt. Derfor arbejdes der ihærdigt på at udvikle de aktiviteter, der skal være under folkemødet. Succeskriteriet for folkemødet er at skabe væsentlige samtaler, lokal opbakning til projektet og en fremadrettet debat om, hvad Danmark skal være som madland. Foreningen er spændt på modtagelsen af arrangementet, som annonceres gennem nationale, lokale og sociale medier, hvor der allerede er indgået partnerskaber. Det er et klart mål, at projektet bliver levedygtigt og en tilbagevendende begivenhed år efter år.

<http://www.madensfolkemøde.dk/>

Styrket profilering af småøerne og afsætning af Ø-specialiteter

4.2.4 Udadrettede aktiviteter

En række projekter bringer nye produkter eller ydelser på markedet, der kan skabe økonomisk aktivitet i et område. Hyppigst finder man projekter inden for turisme og fødevarer – ikke sjældent i kombination. Der kan også være tale om nye festivaler, møder eller om oplevelser, der kan tiltrække turister, om stier eller andre faciliteter til turister, eller om branding, markedsføring og fortællinger om et område. Denne projektkategori adskiller sig fra de øvrige ved at være udadrettet og henvende sig til personer uden for det område, hvor projektet er forankret med henblik på at trække ressourcer og aktiviteter til området, snarere end at kigge indad i området og kortlægge, mobilisere og organisere områdets eksisterende ressourcer.

Projektet ”Styrket profilering af småøerne og afsætning af Ø-specialiteter” er et eksempel på et projekt, der er klart udadrettet og søger at skabe afsætning for ø-producerede fødevarer. Casen viser samtidig lidt af den sårbarhed, der kan knytte sig til projekterne, idet der ikke altid er de fornødne ressourcer og kompetencer til at føre idéerne ud i livet, ligesom udskiftning i personkredsen bag projekterne udgør et betydeligt risikomoment. Det er foreningen Småøernes Fødevarerenetværk, der står bag projektet, som er blevet støttet med 300.000 kr. fra Landdistriktspuljen. Støtten indgår i en større samlet finansiering.

Blandt de andre eksempler på udadrettede projekter er konceptet Øhop Sydfyn, der skal fungere som drivkraft for vækst og udvikling på øerne i det sydfynske øhav. Projektet ønsker at fremme turismen i området og herved skabe økonomisk aktivitet. Et tredje eksempel er et projekt, der ønsker at etablere flere stier i landskabet, så turisterne kan komme tættere på fødevarerproduktionen og landmanden. Projektet ønsker også at skabe åben-gård aktiviteter og markedsføre de forskellige tiltag. Et fjerde eksempel er et projekt, der ønsker at skabe en web-baseret pjece, hvor lokale markedsføringserfaringer deles mellem andelsforeninger og andelsselskaber. Projektet ønsker at bidrage med vidensformidling og aktiv markedsføring af lokalområdet.

Småøernes Fødevarerenetværk står bag projektet, der ønsker at profilere de små lokale producenter på de danske småøer. Projektet er midlertidigt sat på standby, da der er foretaget projektændringer, hvilket afventer godkendelse fra Erhvervsstyrelsen.

Projektet har været udfordret, idet det har vist sig vanskeligere end forventet at udføre i praksis. Den oprindelige idé med projektet havde en international vinkel, hvor projektet skulle kobles op på et internationalt samarbejde. Undervejs i projektet blev det imidlertid tydeligt, at dette krævede flere ressourcer og kompetencer end forventet og forudsat. Derudover har der været udskiftninger blandt personer i projektet, hvilket hver gang har sat det lidt tilbage. Nu ønsker projektholderne at skære i den internationale del af projektet og i stedet fokusere på profilering af ø-specialiteterne i Danmark.

Der er på nuværende tidspunkt ansøgt om en projektændring, hvor der fokuseres på det lokale fundament i projektet gennem branding af fødevarer, forbedring af salgskanaler og et ønske om at styrke netværket af småøernes fødevarerproducenter. Projektets videre arbejde kræver dog en godkendelse af projektændringerne, før aktiviteterne kan igangsættes.

<http://www.oe-specialiteter.dk/de/info/um-smaernes-fodevarerenetvaerk>

4.2.5 Projekter med virkningslogik på tværs af kategorierne

Kategoriseringen viser, at flere projekter anvender mere end én virkningslogik. 53 af de 220 projekter anvender mere end én virkningslogik – disse projekter bruger altså virkningslogikker på tværs af kategorier. Som beskrevet tidligere viser typologien, hvilken virkningslogik der går forud for andre. På den måde illustrerer kategoriseringen de virkningslogikker, der ofte kombineres, og de virkningslogikker, der ofte står alene.

Flere af de illustrerede cases går på tværs af enten flere formål eller flere virkningslogikker. Projektet "Etablering af udviklings- og produktionskøkken på Anholt" er et eksempel på et sådant projekt. Projektholderen, Restaurant Ved Vejen Anholt IVS, vil både styrke og udbrede kendskabet til den lokale madkultur og samtidig skabe økonomisk grundlag for at drive en restaurant og dermed skabe arbejdspladser. Samtidig søges der både at skabe rammer for styrket fællesskab (handlingskapacitet) og hjælp til at eksekvere på idéer, der uden støtte har vanskeligt ved at blive realiseret (eksekveringskapacitet). Projektet er blevet støttet af Landdistriktspuljen med et lån på i alt 145.000 kr.

Etablering af udviklings- og produktionskøkken på Anholt

Line og Niels er ejerne af Restaurant Ved Vejen Anholt, der blev bevilliget et lån i efteråret 2017 til at etablere et udviklings- og produktionskøkken i forlængelse af deres restaurant.

Anholt er et sted med mange gode ideer, og en dag besluttede Line og Niels at føre en af dem ud i livet. Det nye udviklings- og produktionskøkken skal fungere som et laboratorium, hvor alle på Anholt har mulighed for at afprøve ideer og koncepter med lokale råvarer. På sigt har Line og Niels en ambition om, at nogle af de udviklede produkter skal bruges til detailhandel.

Projektet er stadig under udvikling, og der arbejdes på at styrke opmærksomheden og interessen for projektet blandt lokalbefolkningen på Anholt. Line og Niels har oplevet opbakningen og er sikre på, at efterspørgslen efter det nye tilbud vil vokse med tiden. Formålet er bl.a. at bidrage til at forlænge højsæsonen på Anholt, skabe et samlingspunkt og danne grundlag for, at deres restaurant kan holde helårsåbent.

4.3 Projektkategorisering

Når kategoriseringens to dimensioner kombineres, får man et samlet skema som nedenstående, hvor de 220 projekter kan indplaceres.

Tabel 4.1: Kategorisering af projekter

	Bosætning	Lokal vækst og beskæftigelse	Oplevelser og lokal branding	Levevilkår
Udadrettede aktiviteter				
Eksekveringskapacitet				
Handlingskapacitet				
Grundlag for handling				

Koblingen af de to dimensioner kan illustreres med et eksempel på et projekt, hvor virkningslogikken er markedsrettede aktiviteter, og formålet er at udvikle lokal vækst og beskæftigelse. Denne kombination er et typisk eksempel på et projekt, der forsøger at tiltrække turister med et formål om at skabe flere arbejdspladser i området.

Det er vigtigt at understrege, at mange projekter går på tværs af formål og virkningslogik. Der er 68 projekter, der går på tværs af formål. Derudover er der 53 projekter, der går på tværs af virkningslogik. Der er 24 projekter, der både går på tværs af formål og virkningslogik.

Ved sådanne overlap registreres projekterne under flere formål og/eller virkningslogikker. Analysen vil således ikke blot vise, hvordan projekterne fordeler sig på formål og virkningslogik, men også, hvilke interne sammenhænge mellem formål

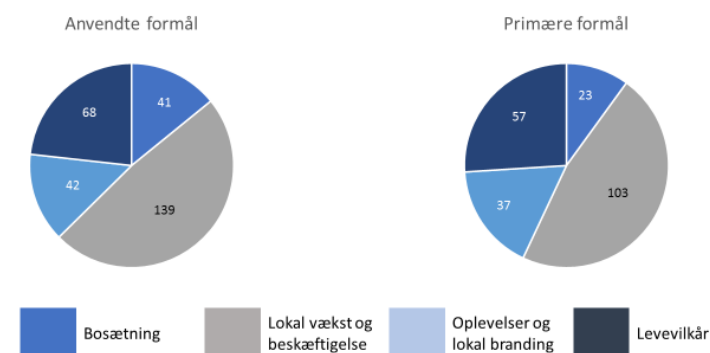
og virkningslogik, der oftest ses. Ved overlap skelnes mellem primære og sekundære formål og primære og sekundære virkningslogikker.

4.3.1 Kategorisering af projekternes formål

I det følgende vil der optræde modeller, der både viser projekters *anvendte* og *primære* formål. Modeller med anvendte formål dækker over det totale antal af projekter inden for et formål – altså hvor mange gange fx bosætning optræder som enten primært, sekundært eller tertiært formål i et projekt. Modeller med primære formål dækker over, hvor mange projekter der kun har et givent formål som sit primære formål.

Kategoriseringen illustreres gennem cirkeldiagrammer, hvor farverne repræsenterer de fire forskellige formål – bosætning, lokal vækst og beskæftigelse, oplevelser og lokal branding og levevilkår. Størrelsen på de enkelte felter i figuren angiver den procentvise fordeling, mens tallene angiver antallet af projekter under hvert formål. Cirkeldiagrammerne giver herved både et billede på den procentvise fordeling i kategoriseringen og det konkrete antal projekter under hvert formål.

Figur 4.3: Projekternes anvendte og primære formål

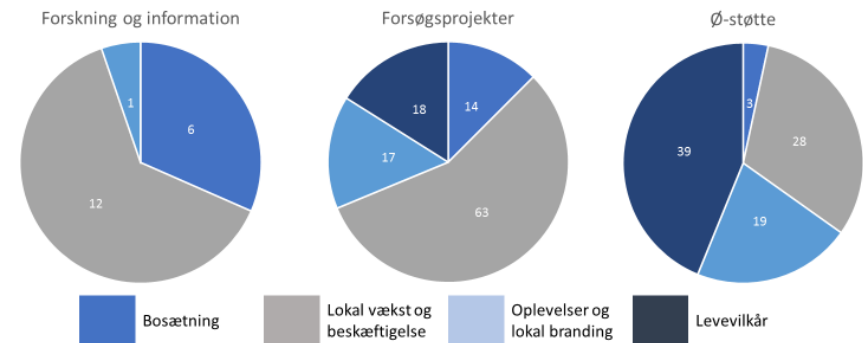
Figur 4.3 viser en klar overvægt af projekter, der sigter mod at udvikle lokal vækst og beskæftigelse i landdistrikterne – enten gennem etablering af nye jobs, fastholdelse af eksisterende jobs eller stimulering af vækstpotentialer. Der er 139 ud af de 220 projekter, som enten har lokal vækst og beskæftigelse som primær, sekunder eller tertiært formål. 103 ud af de 220 projekter har lokal vækst og beskæftigelse som det primære formål eller det eneste formål. Lokal vækst og beskæftigelse er altså det altoverskyggende formål, som projekterne i landdistrikterne søger at forbedre.

I nogle tilfælde kan det virke som om, at ansøgeren har formodet, at dette formål ville blive vægtet højere end andre formål og derfor har gjort sig umage med at tydeliggøre det i ansøgningen. Men vi er ikke i tvivl om, at det er reelt, at de fleste projekter retter sig imod lokal vækst og beskæftigelse. Herefter er det ønsket om at skabe bedre levevilkår og øge sammenhængskraften i områderne, der karakteriserer næstflest af projekterne. Dette går igen, uanset om man alene ser på projekternes primære formål eller på samtlige formål. Bosætning og oplevelser og lokal branding udgør hver især ca. 20 pct. af de anvendte formål, mens det kun er godt 10 pct., der har bosætning som sit primære formål.

Generelt kan det bemærkes, at fordelingen af projekterne på formål er nogenlunde ens, uanset om man inddrager samtlige de formål, der oplystes i ansøgningerne, eller om man alene tager udgangspunkt i de primære formål.

Bag disse generelle tal gemmer sig imidlertid variationer, alt efter hvilken type projekt der er tale om. Det er i den forbindelse vigtigt at pointere, at der er stor forskel i antallet af projekter. Ud af de 220 projekter er kun 19 forsknings- og informationsprojekter, mens 112 projekter er forsøgsprojekter, og 89 er projekter på de små øer (Ø-støtte). Figur 4.4 viser, hvordan de fire formål fordeler sig inden for hver af de tre projekttyper. Figuren viser alene de primære formål.

Figur 4.4: Primært formål fordelt på de tre projekttyper

Som det fremgår af figur 4.4, har både forsknings- og informationsprojekterne samt forsøgsprojekterne et stærkt fokus på lokal vækst og beskæftigelse, mens Ø-støtten i langt højere grad retter sig mod at skabe levevilkår. Forsknings- og informationsprojekterne har også et betydeligt fokus på bosætning. Det bliver derved tydeligt, at denne type projekter forfølger de mest håndfaste og målbare formål.

Forsøgsprojekterne har – udover et stort fokus på lokal vækst og beskæftigelse – et ligeligt fokus på bosætning, oplevelser og lokal branding og levevilkår. Ø-støtte projekterne har – udover deres primære fokus på levevilkår – også et betydeligt fokus på lokal vækst og beskæftigelse og et lidt mindre fokus på oplevelser og lokal branding. Kun en meget lille andel af Ø-støtte projekterne forfølger bosætning som formål. Når man læser ansøgningerne til Ø-støtte, er sammenhængskraft et ord, der på mange måder beskriver de indsatser, som ansøgerne ønsker at gennemføre.

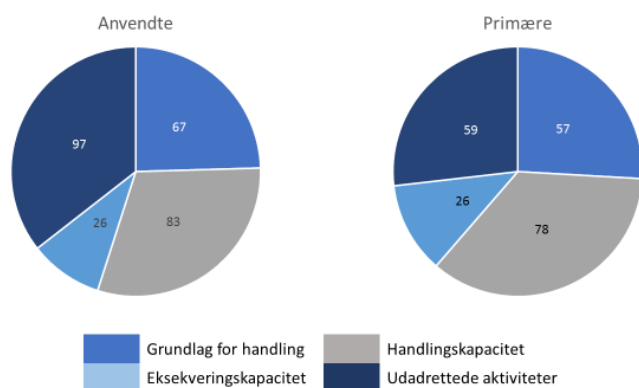
4.3.2 Kategorisering af projekternes virkningslogik

Projekternes virkningslogik beskriver, hvordan projekterne søger at realisere deres formål.

Figurerne er bygget op på samme måde som de foregående figurer med projekternes formål. Den eneste forskel er, at farverne i stedet repræsenterer de fire forskellige virkningslogikker – udadrettede aktiviteter, eksekveringskapacitet, handlingskapacitet og grundlag for handling.

Nedenfor ses den overordnede kategorisering af projekternes virkningslogik.

Figur 4.5: Projekternes anvendte og primære virkningslogik

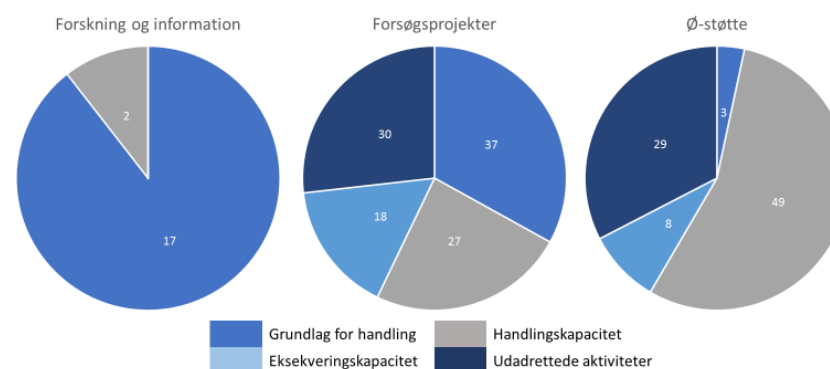

Som det fremgår, er handlingskapacitet og udadrettede aktiviteter næsten lige hyppigt anvendte virkningslogikker. Figuren illustrerer også, at få projekter søger om ressourcer til eksekvering. Der er samtidig en central forskel i de 220 projekters anvendte og primære virkningslogik. Hele 97 projekter har udadrettede aktiviteter som enten primær, sekundær eller tertiær virkningslogik, mens kun 59 projekter har det som primær virkningslogik. Ser man udelukkende på projekternes anvendte virkningslogik, har de udadrettede aktiviteter været mest brugt. Det er imidlertid et andet billede, der gør sig gældende, når man kigger på de primære virkningslogikker – her er handlingskapacitet i front. På den baggrund kan det konstateres, at udadrettede aktiviteter ofte bliver en sekundær eller tertiær virkningslogik i projekterne. I nogle tilfælde virker denne logik lidt påklippet i

projektbeskrivelserne. Lidt som om ansøgerne har formodet, at anvendelsen af denne logik ville styrke deres ansøgnings muligheder for at opnå støtte.

I det efterfølgende bliver det tydeligere, hvordan projekterne og deres virkningslogik fordeler sig i forhold til puljens projekttyper.

Figur 4.6: Primær virkningslogik fordelt på projekttyper

Af figur 4.6 fremgår det, at i forsknings- og forsøgsprojekter er *handlingsgrundlag* den mest anvendte virkningslogik – hele 89 pct. af projekterne har det som den primære. Forsøgsprojekterne har en næsten ligelig fordeling af deres primære virkningslogikker – dog med en svag overvægt mod handlingsgrundlag. Ø-støtte projekterne derimod har en meget klar vægtning af handlingskapacitet som den primære virkningslogik. Det træder altså tydeligt frem, at de tre typer af projekter så at sige fungerer på hver sin måde og følgelig også genererer forskellige typer af effekter. Denne forskel kan både skyldes, at projekterne skal ses i forskellig kontekst og drives frem af forskellige personer og personkredse, der naturligt har forskelligt fokus – altså at de tre projekttyper så at sige drives af forskellige kræfter. Men det kan naturligvis også skyldes, at der er lidt varierende

finansieringsmuligheder inden for de forskellige typer, hvorfor projekterne i et vist omfang bliver styret til at indlægge forskellige aktiviteter i projekterne.

4.3.3 Samlet kategorisering af projekternes formål og virkningslogik

Ser man endelig på det samlede billede, ser fordelingen af samtlige anvendte formål og virkningslogikker ud som følgende:

Table 4.2: Samtlige anvendte formål og virkningslogikker

	Bosætning	Lokal vækst og beskæftigelse	Oplevelser og lokal branding	Levevilkår
Udadrettede aktiviteter	4 pct.	17 pct.	10 pct.	4 pct.
Eksekveringskapacitet	1 pct.	6 pct.	1 pct.	1 pct.
Handlingskapacitet	2 pct.	14 pct.	2 pct.	12 pct.
Grundlag for handling	6 pct.	14 pct.	2 pct.	4 pct.

Og fokuserer vi alene på projekternes primære formål, fremkommer nedenstående billede:

Table 4.3: Projekternes primære formål og virkningslogikker

	Bosætning	Lokal vækst og beskæftigelse	Oplevelser og lokal branding	Levevilkår
Udadrettede aktiviteter	2 pct.	10 pct.	12 pct.	3 pct.
Eksekveringskapacitet	1 pct.	8 pct.	1 pct.	2 pct.
Handlingskapacitet	1 pct.	14 pct.	3 pct.	18 pct.
Grundlag for handling	6 pct.	15 pct.	1 pct.	4 pct.

Tabellerne giver to vigtige informationer. For det første viser de, at der er fem typer af projekter, der udgør 69-77 pct. af alle de formål og virkningslogikker, der forfølges med projekterne.

For det andet viser de, at fx udadrettede aktiviteter med det formål af forbedre lokal vækst og beskæftigelse i et område meget ofte er et sekundært formål, idet andelen af projekter med denne kombination stiger fra 10 pct. til 17 pct., når man inddrager samtlige formål fremfor blot de primære. Projektansøgerne er således typisk først og fremmest ansporet af en konkret indsats for at styrke områderne internt, hvilket så i anden omgang kan række ud af områderne og skabe grundlag for beskæftigelse. Det er en tydelig anden tilgang til erhvervsudvikling end den, der typisk forfølges i andre dele af erhvervsfremmeindsatsen.

Omvendt kan man se, at eksempelvis handlingskapacitet i forhold til levevilkår typisk er et primært formål, idet denne kombinations andel af samtlige anvendte formål og virkningslogikker er betydeligt lavere (10 pct.) end når man alene ser på de primære formål (18 pct.).

5 Puljens effekt Hvad siger ansøgerne?

Som nævnt i det indledende overbliksgivende kapitel, er det på tidspunktet for evalueringens gennemførelse 31 af projekterne, der er registrerede som helt afsluttede, hvoraf de 26 er Ø-støtte projekter. Der er derfor ikke grundlag for en egentlig effektevaluering på nuværende tidspunkt, da der kun vil være sporadiske effekter at spore og et utilstrækkeligt grundlag for at vurdere, hvilke effekter der kan forventes.

I stedet har vi fokuseret på at belyse udvalgte temaer, der erfaringsmæssigt er afgørende for, at puljer kommer til at fungere hensigtsmæssigt, samt om projekterne kan ses at indgå i en kapacitetsopbyggende proces, hvor der er grund til at tro, at de så at sige vil føre mere med sig.

1. Ansøgers kendskab og incitamenter til at søge puljen
2. En enkel og let tilgængelig ansøgningsproces
3. Fører projektet til nye aktiviteter ~ kapacitetsopbygning?

I dette kapitel præsenteres resultaterne af den spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført blandt såvel projektholdere som afviste ansøgere. Undersøgelsen belyser, hvordan Landdistriktspuljen fungerer set fra ansøgers og projektholderes perspektiv.

Spørgeskemaet er udsendt til i alt 220 projektholdere og 508 afviste ansøgere. Vi har foretaget en frasortering af ansøgere, der først er blevet afvist og siden har opnået støtte, således at de kun har modtaget spørgeskemaet rettet mod

projektholdere. Ligeledes har vi kun sendt ét spørgeskema til hver ansøger – også selvom de måtte have søgt flere gange.

Vi har modtaget i alt 113 besvarelser fra de 220 projektholdere og 113 besvarelser fra afviste ansøgere, hvilket svarer til en svarprocent på 22 i denne gruppe. Langt de fleste spørgsmål er således blevet besvaret af flere end 200 respondenter, hvilket givet et solidt grundlag for vurdering af de stillede spørgsmål.

Paratheden til at besvare spørgeskemaet har dog varieret lidt imellem projektyperne, hvilket fremgår af tabel 5.1 herunder.

Tabel 5.1: Svarprocent fordelt på projektyper

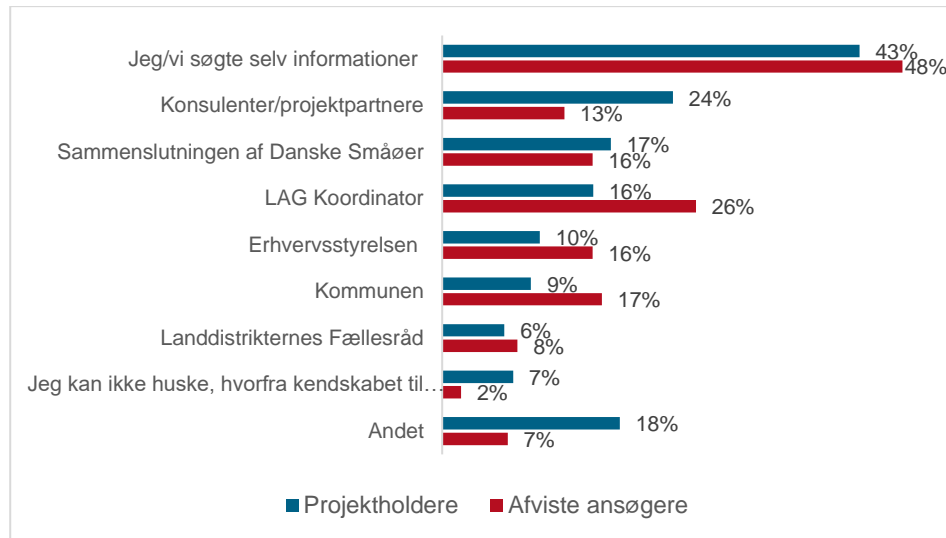
	Besvarelser	Projekter	Svarprocent
Forsknings- og informationsprojekter	13	19	68 %
Forsøgsprojekter	62	112	55 %
Ø-støtte	38	89	43 %
Total	113	220	51 %

I det følgende vil ansøgernes og projektholderens besvarelser blive gennemgået med udgangspunkt i spørgeskemaets temainddeling.

5.1 Søgning til Landdistriktspuljen

Der har været mange ansøgninger til Landdistriktspuljen, siden Erhvervsstyrelsen overtog puljen i 2015. Knap halvdelen af respondenterne svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de selv søgte information om støttemuligheder og på den baggrund fandt Landdistriktspuljen – det gælder både projektholdere og afviste ansøgere. Det er markant den hyppigste måde, hvorpå der opnås kendskab til Landdistriktspuljen.

Figur 5.1: Kendskab til Landdistriktspuljen

N = 212

Spørgsmål: Hvorfra har du/I fået kendskab til Landdistriktspuljen?

Ansøgerne til Landdistriktspuljen er erfarne ansøgere. 59 pct. af projektholderne og 69 pct. af de afviste ansøgere har søgt puljen én eller flere gange tidligere. Kun ca. 1/3 af ansøgerne søger for første gang.

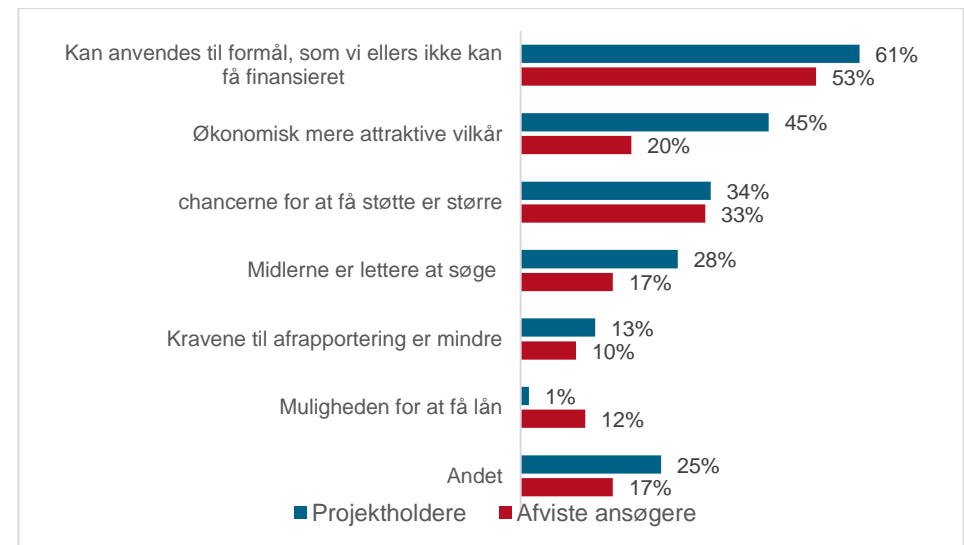
- *Har kendt puljen i "100 år" :-)*
- *Jeg har kendt til Puljen så længe, at jeg har glemt hvordan!*
- *Har kendt til puljen siden dens fødsel*
- *Har selv været LAG-koordinator i en kommune og har derfra et indgående kendskab til puljen.*

Inddrager man søgning til andre puljer, har 85 af projektholderne søgt én gang (13 pct.) eller flere gange (72 pct.) tidligere, mens de tilsvarende tal for de afviste ansøgere er 26 pct. (én gang) og 69 pct. (flere gange).

Ansøgerne er ikke kun bekendte med Landdistriktspuljen. Over 60 pct. af både projektholdere og afviste ansøgere oplyser, at de har kendskab til andre puljer eller ordninger, der generelt kan støtte den type af aktiviteter, som de har søgt midler til hos Landdistriktspuljen. De puljer og ordninger, som de fleste af ansøgerne har kendskab til, er LAG/FLAG midler og private fonde som fx Realdania og Nordea-fonden.

Spiller Landdistriktspuljen en særlig rolle i landskabet af finansieringsmuligheder? Den største del blandt både projektholdere (61 pct.) og afviste ansøgere (53 pct.) giver udtryk for, at de valgte at søge midler fra Landdistriktspuljen, da midlerne kan anvendes til formål, som de ellers ikke kan få finansieret.

Figur 5.2: Motivation for at søge Landdistriktspuljen

N = 212

Spørgsmål: Hvorfor valgte du/I at søge midler fra Landdistriktspuljen?

At en stor andel af ansøgerne angiver, at de kender til andre puljer eller ordninger, der kan støtte samme formål som Landdistriktspuljen, samtidig med at de angiver, at deres ansøgning er motiveret af, at de kan søge midler til formål, som de ellers ikke kan få finansieret, kan virke paradoksalt. Vi tolker svarene som udtryk for, at Landdistriktspuljen opfattes som den pulje, der passer bedst til de formål, som ansøgerne ønsker at forfølge, og at aktiviteterne ikke havde kunnet gennemføres som nu uden støtten fra Landdistriktspuljen.

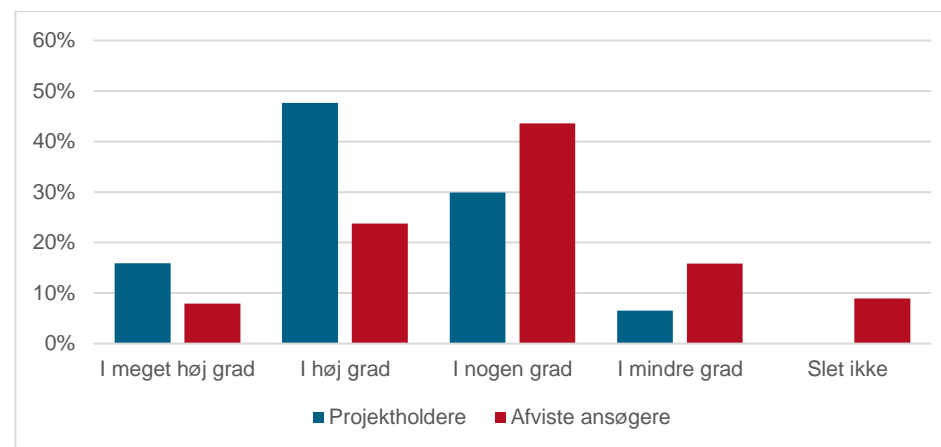
Ansøgerne har også haft andre motiver til at søge Landdistriktspuljens midler. To af ansøgerne udtaler:

”Midlerne fra Landdistriktspuljen har et fint sigte, som passer ind i de behov, initiativer og projekter, som vi har i vores område”.

”Jeg har indtrykket af, at Landdistriktspuljen går mere op i formålet med et projekt end teknikaliteter”.

Puljer og ordninger bliver ofte forbundet med lange ansøgningskemaer og uigennemskuelige processer. En stor del af Landdistriktspuljens målgruppe er frivillige, som ikke har et administrativt system i ryggen. Det er derfor vigtigt, at processen opleves som enkel og overskuelig – selvom vi nu ved, at en meget stor del af ansøgerne faktisk er erfarne ansøgere.

Figur 5.3: Har ansøgningsprocessen været gennemskuelig og enkel?

N = 208

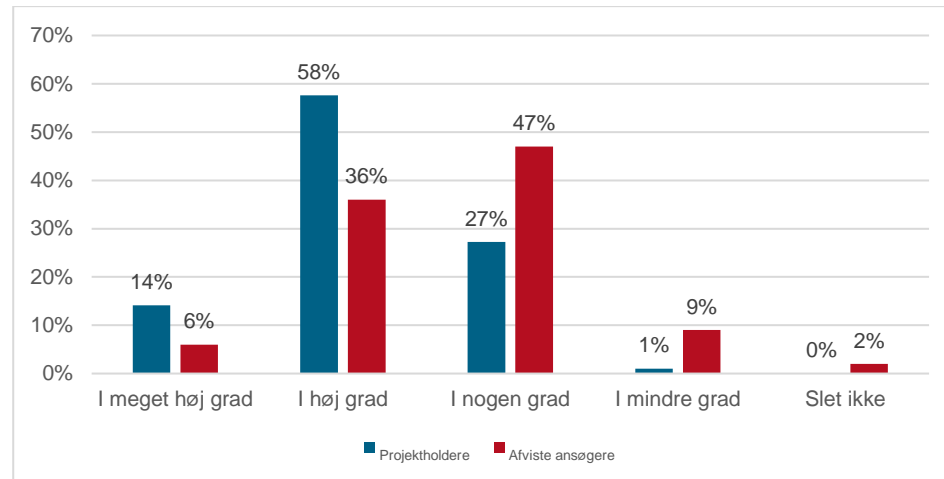
Spørgsmål: I hvilken grad har du/I oplevet processen med at ansøge Erhvervsstyrelsen om midler til jeres projekt som gennemskuelig og enkel?

Som det fremgår af figur 5.3, opfatter så godt som alle projektholdere processen som enkel og overskuelig, mens der blandt de afviste ansøgere er en lidt mindre positiv oplevelse af processen.

Hvis ansøgningsprocessen virker uoverskuelig, er der hjælp at hente i vejledningerne til puljen. Alternativt kan man tilknytte en fundraiser eller anden professionel hjælp til at udvikle projektet og/eller søge om midler til projektet.

90 pct. af alle ansøgere, der har besvaret spørgeskemaet, angiver, at de har læst og brugt Erhvervsstyrelsens skriftlige vejledninger. Man ser dog, at de afviste ansøgere i mindre grad end projektholderne har fundet vejledningerne klare og hjælpsomme.

Figur 5.4: Er vejledningen klar og hjælpsom?

N = 186

Spørgsmål: Var vejledningen klar og hjælpsom ift. ansøgningen?

En anden vej er at søge professionel hjælp. Der eksisterer et stort antal fundraisere, der står klar til at hjælpe med at søge om midler til de formål, som en ansøgerskreds måtte ønske.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at ca. 25 pct. af ansøgerne har fået hjælp forud for ansøgningen. Det kan virke en smule overraskende, da dette ikke kan finansieres med midler fra puljen, og indkøb af konsulenttydelser i projekterne kræver gennemførelse af udbud. I virkelighedens verden spiller konsulenter ofte en vis rolle i at få formål og puljer til at mødes.

Hjælpen har dog ikke knyttet sig snævert til ansøgningen, men i højere grad til at afklare behovene for støtte og til at styrke projekternes interne sammenhæng og realisme. Ca. 30 pct. af de, der har fået hjælp, angiver, at de ikke havde kunnet søge uden denne hjælp. Omvendt er der ingen, der finder, at det at inddrage eksterne parter i udformningen af projektet svækker dets forankring.

”Det giver ny inspiration og nye synsvinkler på et kendt problem”.

”Det kan hjælpe i ansøgningsprocessen og med formalia”.

”Det giver mulighed for at søge sparring i forhold til at få stillet konstruktive spørgsmål til projektet”.

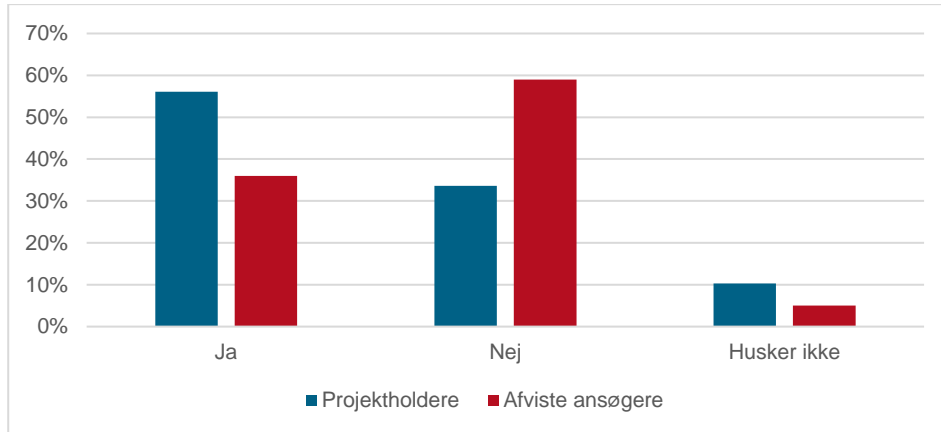
”Det giver kritiske øjne, der kan stille udfordrende spørgsmål”.

Det er også muligt at kontakte Erhvervsstyrelsen i forbindelse med ansøgningen og hente vejledning her. Og netop på dette forhold træder en tydelig forskel mellem projektholdere og afviste ansøgere frem. For mens 56 pct. af projektholderne har taget kontakt på mail eller telefon, er det tilsvarende tal for de afviste ansøgere blot 36 pct.

Ligeledes er der forskel på, hvad projektholdere og afviste ansøgere henvender sig om. Projektholderne henvender sig primært om selve indholdet i projektet, mens de afviste ansøgere primært henvender sig om, hvad der kan støttes.

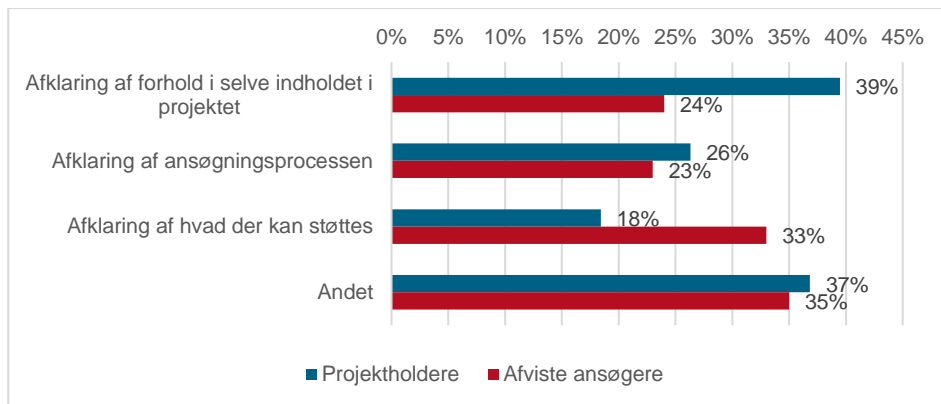
Figur 5.5: Kontakt til Erhvervsstyrelsen i ansøgningsprocessen

N = 205

Spørgsmål: Har du haft kontakt med Erhvervsstyrelsen i forbindelse med ansøgningsprocessen?

Figur 5.6: Hvad drejer henvendelserne sig om?

N = 142

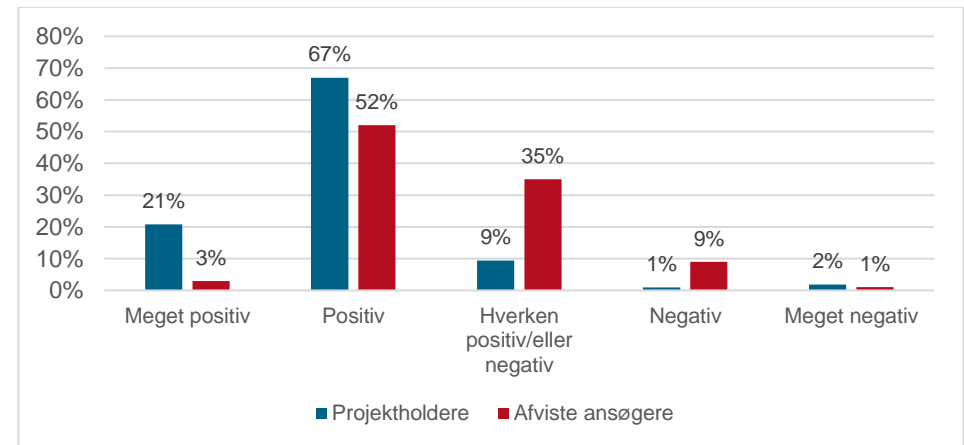
Spørgsmål: Hvad drejede henvendelsen sig om?

I forlængelse heraf er det interessant, at projektholderne i meget høj grad oplever at have fået den hjælp, de havde brug for, mens ca. 1/3 af de afviste ansøgere kun i begrænset omfang (17 pct.) eller slet ikke (14 pct.) havde den samme oplevelse.

Der er ingen af de afviste ansøgere, der har uddybet deres svar. Da vi ikke har interviewet nogen af dem, kan vi ikke sige, hvad der kan ligge bag deres oplevelse af ikke at have fået den hjælp, de oplevede at have brug for.

Samlet set er projektholderne helt overvejende meget positive eller positive over for ansøgningsprocessen, mens de afviste ansøgere enten er positive eller neutrale. Det er kun en lille gruppe, der er negative.

Figur 5.7: Overordnet oplevelse af ansøgningsprocessen

N = 203

Spørgsmål: Hvordan var din samlede oplevelse af ansøgningsprocessen?

Det kan samlet set udledes, at mange af ansøgerne selv finder information om Landdistriktspuljen og ofte har søgt midler til puljen ad flere omgange. Mange af ansøgerne har kendskab til andre puljer og har bred erfaring med at søge generelt, men vælger at søge midler ved Landdistriktspuljen, da puljens midler anvendes til formål, som ellers kan være svære at få finansieret. De fleste af ansøgerne har ikke fået hjælp til ansøgningsprocessen eller projektudviklingen, men de, der har fået hjælp, mener, at den har været inspirerende og styrket sammenhængen i projektet.

De afviste ansøgere har i mindre grad end projektholderne taget kontakt til Erhvervsstyrelsen i forbindelse med ansøgningen, og de af dem, der gjorde det, oplever i mindre grad at have fået den hjælp, de havde brug for. Samlet set er de afviste ansøgere lidt mindre positive over for ansøgningsprocessen end projektholdere. I det følgende afsnit vil vi se nærmere på selve projektgennemførelsen og ansøgernes oplevelse af den.

5.2 Om projekterne og deres gennemførelse

106 af de igangsatte projekter har besvaret en række spørgsmål om deres projekter. Halvdelen af dem er i projektets sidste halvdel eller er allerede færdige, mens den anden halvdel er under opstart eller i projektets første halvdel.

30 pct. af projekterne er blevet forsinkede og har måttet søge om forlængelse. Yderligere 14 pct. er blevet forsinkede, men ikke så meget, at de har måttet søge om forlængelse. Ser man alene på projekter igangsat i 2015 og 2016, hvor muligheden for forsinkelser er mest relevant, er 15 ud af 38 projekter blevet forsinkede og har måttet søge om forlængelse, hvilket svarer til ca. 40 pct. af projekterne. Årsagerne synes mangeartede og peger ikke entydigt på bestemte opmærksomhedspunkter. Herunder har et par af projektholderne uddybet årsagerne til forsinkelser.

”Projekter tager generelt længere tid, end man først estimerer”.

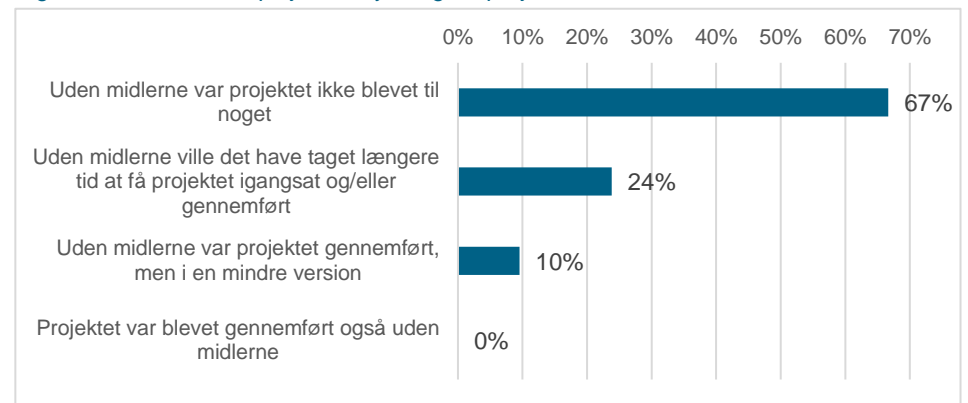
”Det var en overraskelse, hvor svært det var at skaffe kapital til et godt projekt”.

”Det er som en gordisk knude at være i et stort projekt med mange involverede - nogle gange er knuden svær at finde – og løse op – et nej er ikke et nej – men et måske / blot ikke lige nu. Det er vigtigt at gå efter målet og kunne finde udveje. Så ja – der er altid både positive og negative overraskelser i store projekter”.

”Vi har ikke kunnet få kommunen direkte med i udviklingsprocessen som forventet, hvilket har forsinket den lokale medvirken, da denne var bygget op omkring kommunens udvikling af området. Vi har derfor måttet sadle lidt om, hvilket kan ses af en kommende ansøgning om forlængelse af projektet”.

Grundlæggende vurderer projektholderne, at Landdistriktspuljen har været afgørende for projektets gennemførelse.

Figur 5.8: Landdistriktspuljens betydning for projektet

N = 105

Spørgsmål: Hvilken rolle har puljens midler haft for projektet?

70 pct. af projekterne skal skabe effekt i det område, hvor de gennemføres, mens de øvrige 30 pct. tilsigter at skabe nogle mere generelle effekter.

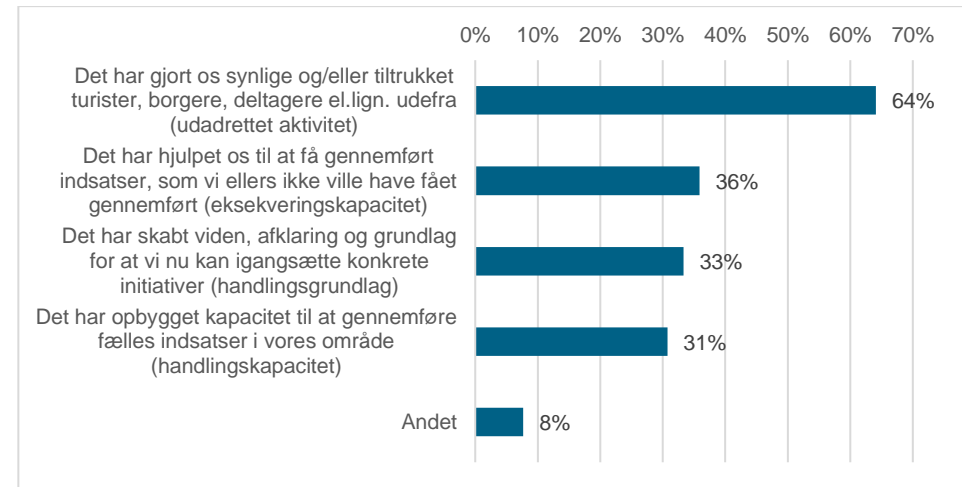
”Har givet anledning til megen debat, herunder en folketingshøring. Relevant for politikere, embedsmænd og befolkningen generelt”.

”Projektet fokuserede på musik som et meget vigtigt element i en middelalderfestival – lige så vigtig som riddere og alt mulig andet og med appel til alle aldersgrupper, herunder det modne publikum”.

”Forsøgsprojektet er med til at skabe forandringer i hele Vesthimmerland og omkringliggende landdistrikter, da projektet er det første skridt hen imod store effekter og forandringer for turismeudviklingen, lokalsamfundet og generel vækst i området. På sigt vil projektet som helhed have effekter for hele Nordjylland”.

De, der har svaret, at projekterne skal skabe effekt i deres eget område, er blevet spurgt, hvordan de vil skabe effekt med udgangspunkt i samme virkningslogikker, som vi tidligere kategoriserede de igangsatte projekter efter. Her er der en klar overvægt af projekter, der vurderer at virke gennem udadrettede aktiviteter, mens de tre øvrige virkningslogikker er ligestillede.

Figur 5.9: Projekternes virkningslogik

N = 67

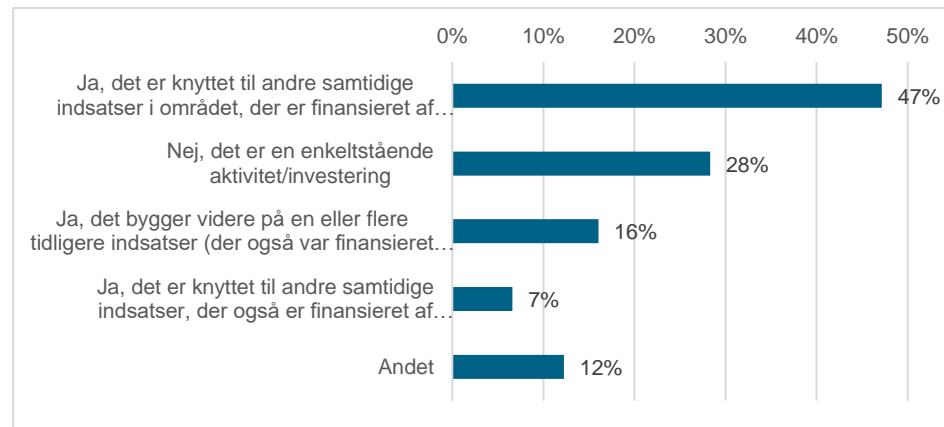
Spørgsmål: Hvilke effekter har projektet haft/forventer du, at det vil få?

Resultaterne i figur 5.9 kan umiddelbart overraske lidt, idet vores kategorisering førte til det resultat, at det blot var op imod 1/3 af projekterne, der havde udadrettede aktiviteter som deres formål. Forskellen kan til dels skyldes, at projektholderne bag disse projekter har været mere motiverede for at svare, hvorfor de er overrepræsenterede blandt respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen. Samtidig kan det gøre sig gældende, at respondenterne, nu hvor de er i gang eller har afsluttet deres indsatser, ser på dem med andre øjne, end da de søgte om finansiering og primært fokuserede på de aktiviteter, som de gerne ville have finansieret.

Samtidig viser undersøgelsen også, at mange af projekterne skal ses i sammenhæng med andre projekter, hvilket også kan betyde, at opfattelsen af formålet med projektet knyttes til et ”større projekt”, som den konkrete ansøgning til Landdistriktpuljen blot var et element i. Respondenterne kan således også have haft

det større projekt i tankerne, da de svarede. Således indgår 2/3 af projekterne i samspil med andre samtidige projekter eller med tidligere indsats.

Figur 5.10: Projekternes samspil med andre projekter

N = 106

Spørgsmål: Indgår projektet som et element i en større udviklingsproces?

I forlængelse heraf angiver hele 74 pct., at de forventer at følge op med nye projekter/indsats, eller at det allerede er sket (12 pct.). Det betyder dels, at projekternes effekter skal ses i samspil med de øvrige indsats, de indgår i samspil med, dels at Landdistriktpuljens rolle og funktion skal ses som kapacitetsopbyggende og som en indsats, der leder frem til andre indsats.

Det er i den forbindelse vigtigt, at erfaringerne udnyttes bedst muligt – ikke blot i det enkelte projekt, men også meget gerne på tværs af projekterne. 2/3 af projektholderne angiver, at de aktivt har delt deres erfaringer med andre.

Halvdelen af projekterne har været i kontakt med Erhvervsstyrelsen undervejs i projektet og har helt overvejende fundet servicen fuldt tilfredsstillende (81 pct.).

Der er således også grund til at tro, at Erhvervsstyrelsen vil møde mange af projektholderne som "kunder i butikken" igen. 13 pct. har allerede søgt igen, 25 pct. har planer om at gøre det, mens 58 pct. kunne forestille sig at gøre det, uden dog at have konkrete planer på nuværende tidspunkt. Tilbage står altså blot 4 pct., svarende til 4 projektholdere, der ikke kan forventes at vende tilbage.

5.3 Læring og erfaringer fra projektholderne

I spørgeskemaet har projektholderne haft mulighed for at beskrive evt. overraskelser i forbindelse med projektet eller erfaringer, som de gerne vil bringe videre. Det har affødt en lang række gode, uddybende kommentarer, hvoraf vi her bringer et lille udsnit.

Vi har valgt at bringe både nogle positive og nogle mindre positive læringspunkter og erfaringer, samt nogle, der vedrører projekterne, og nogle, der vedrører administrationen af puljen i Erhvervsstyrelsen.

Positive projekterfaringer:

"Ø-passet blev en endog større succes hos øernes gæster, end vi havde forestillet os".

"Mere positive resultater end forventet og stor interesse fra deltagende kommuner".

"Borgernes velvillighed til at deltage i projekter med tid og kompetencer, når de finder formålet meningsfyldt".

På den positive side er der også fremkommet en lang række kommentarer til administrationen af puljen, der får meget ros. Nogle af kommentarerne vedrører selve puljen:

"Vi har ansøgt og fået tilsagn om kr. 150.000, og vi har fået forudbetalt kr. 120.000. Det er rigtig flot, og det giver os mulighed for at undgå at lægge penge ud, hvilket er normalt i forbindelse med fondsansøgninger".

"Det er fantastisk at have mulighed for at søge penge fra Erhvervsstyrelsen, fordi I bl.a. støtter udviklingsprojekter i landdistrikterne. Vores projekt går ud på at aktivere de lokale borgere til at tage ansvar for udviklingen af deres egne landsbyer og derved styrke fællesskabet og fremtidssikre Falsters Hjerter og dermed en del af Guldborgsund Kommune. Det er vigtigt, at vi kan få udbetalt midlerne i rater, fordi det giver mulighed for løbende dækning af vores udgifter. Hvis det ikke var for Erhvervsstyrelsen skulle vi ud og låne 314.000 kr. i 1-2 år, hvilket ikke er realistisk i et projekt som dette. Nu skal vi blot ud og låne 89.000 kr., som er LAG-andelen".

Andre kommentarer handler om dialogen med Erhvervsstyrelsen undervejs i ansøgningsprocessen eller i projektperioden:

"At systemet er fleksibelt, og at det beror på gensidig tillid. Men nu må vi se, når det er færdigt og skal afrapporteres, men det har været positive oplevelser indtil videre".

"Der har været kontakt/spørgsmål og interesse fra sagsbehandler hos Erhvervsstyrelsen i opstartsfasen (efterår 2017) Dette var positivt at opleve :-)"

"Hvor let dialogen vedrørende budgetkorrektioner har været med styrelsen – det er gået hurtigt og effektivt".

"Det er positivt, at Landdistriktspuljen giver fristudsættelser, når det tager tid at fremskaffe dokumentation, fx byggetilladelse".

"Utrolig høj service og hurtigt retursvar i dialogen med Erhvervsstyrelsen".

Der er dog også nogle, der finder, at processen har været tungere, end de havde håbet:

"Den lange behandlingstid hos Erhvervsstyrelsen fra ansøgning i juni 2016 til tilsagn i december 2016".

"Ansøgningsprocessen er noget omstændelig".

Endelig har projektholderne videregivet en lang række projekterfaringer, hvoraf flere knytter sig til de forhold, som vi har undersøgt, og som vi derfor har fundet det værd at bringe videre:

"Det er vigtigt at have en konsulent, som kan formulere en projektbeskrivelse".

"At projekter kan tage lang tid og opleve flere bespænd og uforudsete overraskelser. At der skal være en god projektgruppe, der alle kommitter sig til projektet. også selvom det tager lang tid og målet til tider synes at ligge fjernt i tåger".

"Vi har fået kendskab til processen og ved nu, hvad det kræver at søge midlerne".

"Tag lokalplanen i ed!"

"At udfylde en projektplan har givet os en del erfaringer i at udtænke en projektproces fra start til slut, og vi bliver i udførelsen af processen endnu klogere på, hvad det vil sige at lede et projekt".

”Ja, det tager vildt langt tid at ansøge om midler, når der er tale om et samarbejdsprojekt”.

”Man skal huske at fejre og markere de små sejre og milepæle, der opstår undervejs i processen”.

6 Vurdering af Landdistriktspuljen

Først og fremmest er Landdistriktspuljen en meget mangfoldig og levende pulje. Man mærker ansøgernes engagement, kan se projekterne for sig og fornemmer, hvor vigtige projekterne er for ansøgerne. De gennemførte interviews har bekræftet dette indtryk. Det er også en pulje, der spænder vidt og går til udvikling i landdistrikterne på mange forskellige måder.

Fokus for denne evaluering har ikke været at uddrage effekter af de projekter, der har opnået lån eller bevilling fra Landdistriktspuljen. På nuværende tidspunkt er 31 projekter registrerede som helt afsluttede, hvoraf de 26 er Ø-støtte projekter. Blot et enkelt forsøgsprojekt er afsluttet. Men mange projekter nærmer sig sin afslutning, så spørgsmålet om puljens effekter, og hvordan den vil kunne evalueres, vil snart være relevant.

Her skal vi derfor blot opsummere de resultater, som vores kortlægning og karakteristik af puljen har ført frem til, samt de opmærksomhedspunkter, den har givet anledning til.

Landdistriktspuljen er kendt blandt relevante ansøgere og opfattes som relevant og let tilgængelig. Landdistriktspuljen kan støtte formål og projektyper, som det ellers kan være vanskeligt at finde økonomisk støtte til. De økonomiske vilkår i puljen er bedre end i mange andre puljer, og det er vigtigt i forhold til målgruppen for puljen, der sjældent vil kunne håndtere udlæg.

Ansøgningsprocessen opleves helt overvejende som enkel, overskuelig og smidig. Man kan som ansøger derudover få hjælp i ansøgningsprocessen.

De afviste ansøgere adskiller sig fra projektholderne ved i mindre grad at have søgt hjælp i ansøgningsprocessen – og ved i mindre grad at have fundet den hjælp, som de har modtaget, anvendelig.

Ingen af de afviste ansøgere har uddybet deres svar, og da vi ikke har interviewet nogen af dem, kan vi ikke sige, hvad der kan ligge bag deres oplevelse af ikke at have fået den hjælp, de oplevede at have brug for. Men vi finder det oplagt at have en opmærksomhed rettet mod dette.

Landdistriktspuljen støtter projekter med mange forskellige formål og med mange veje til at skabe effekt. Det er derfor også vanskeligt at putte dem i kasser og fastslå, at sådan ser Landdistriktspuljen ud, og sådan virker den og skaber effekt. Først og fremmest er den mangfoldig, og projekterne er drevet af folk, der ikke nødvendigvis tænker i kasser, langsigtede mål og virkningslogikker.

Ser man lidt nærmere på de tre projektyper, træder der nogle klare forskelle frem. *Forsknings- og informationsprojekterne* har deres primære fokus på lokal vækst og beskæftigelse og dernæst bosætning. Generelt virker de gennem at skabe ny viden og indsigt. *Forsøgsprojekterne* har ligeledes primært fokus på lokal vækst og beskæftigelse, men dernæst en ligelig fordeling af de tre øvrige formål. Her anvendes alle fire virkningslogikker i nogenlunde samme omfang. *Ø-støtte projekterne* har deres primære fokus på levevilkår (sammenhængskraft) og virker primært ved at øge handlingskapaciteten på øerne.

Kombinerer man de fire forskellige formål med de fire forskellige virkningslogikker, fremkommer i alt 16 forskellige typer af projekter. En samlet gennemgang af alle 220 igangsatte projekter viser, at fem af disse kombinationer rummer ca. 2/3 af alle projekter.

Det er foreninger (frivillige og professionelle), der dominerer ansøgerfeltet til forsøgsprojekterne og Ø-støtten, mens det meget naturligt er forskningsinstitutioner,

der dominerer ansøgningerne til forsknings- og informationsprojekterne. Derudover er der en del virksomheder, der søger om ø-støtte.

Mange af projekterne oplever forsinkelser, og en del må søge om projektforlængelser. Blandt ansøgere fra 2015 og 2016, der har besvaret spørgeskemaet, er det 40 pct. af projekterne, der har måttet forlænges. Årsagerne er mangeartede, og vi angav i kapitel 5 nogle eksempler på forhold, der havde ført til forsinkelser. Der kan ikke peges på bestemte forhold, som går igen og bør give anledning til særlig opmærksomhed.

Helt generelt ser vi ikke nødvendigvis forsinkelser som et problem. Hvis de skal elimineres, skal kravene til projekternes gennemarbejdelse m.v. skærpes, og det vil ikke fremme puljens generelle formål. Projekterne har ofte en karakter, hvor det er vigtigt, at man går i gang, også selvom alle detaljer endnu ikke er helt på plads.

Man kunne dog overveje, om man i ansøgningskemaet skulle bede ansøgerne om at angive, hvilke risikofaktorer de selv ser i forhold til mulighederne for at gennemføre projektet som planlagt. Det skal ikke være en stor og omfattende redegørelse, men blot et spørgsmål, der fører til, at ansøgeren selv tænker risici igennem. Det vil helt sikkert kunne hæve niveauet på projektledelsen i en del projekter, hvis de tvinges til at tænke mulige risikofaktorer igennem og forholde sig til dem. Men målet skal alene være at skabe lidt større realisme i projekterne med henblik på at spare senere administration omkring forlængelser.

Projekterne i Landdistriktspuljen indgår i høj grad i samspil med andre projekter. Det tror vi, er godt for den effekt, der kan skabes, og det er derfor kun positivt, at forskellige ordninger på forskellige måder kan bidrage til udviklingen af landdistrikter. Men det betyder også, at man skal være meget forsigtig med at søge at måle Landdistriktspuljens resultater isoleret set, da de formentlig vil være fremkommet som resultat af et samarbejde med andre ordninger. Omvendt vil vi faktisk anbefale at undersøge nærmere, hvordan forskellige ordninger kan supplere

hinanden, og hvilket samspil der allerede eksisterer mellem ordninger. Det tror vi, vil kunne bidrage til at skærpe Landdistriktspuljens særlige rolle i det samlede system.

En anden central observation fra evalueringen er som nævnt, at de tre projektyper er ganske forskellige: Ansøgerne er forskellige, projekterne er forskellige og budgetstørrelserne er forskellige. Derudover varierer de i forhold til de formål, de forfølger, og de virkningslogikker, de bringer i spil. At de er forskellige, er ikke i sig selv problematisk. Tværtimod indebærer det, at de kan favne bredere. Men det gør det til en særdeles vanskelig opgave at evaluere dem som én samlet pulje.

I forlængelse af ovenstående overvejelser om det hensigtsmæssige i at evaluere puljen under ét, er det også nødvendigt at berøre det vanskelige spørgsmål om mål og målrationalitet i Landdistriktspuljen. Projekterne udspringer meget tydeligt af lokal motivation og oplevelser af lokale behov og muligheder. Dermed bliver projekterne meget forskellige og vanskelige at indfange og vurdere effekter af med en enkel målestok.

Bør det så føre til, at der stilles skærpede krav til projekternes angivelse af mål og måske screenes på baggrund af forventelige mål og målopnåelse? Ser man tilbage i de oprindelige handlingsplaner, så blev der faktisk lagt vægt på aktivitets- og procesmål snarere end effektmål i klassisk forstand. Det blev således af Folketinget bl.a. formuleret som et selvstændigt formål at stimulere "folkelig og kulturel aktivitet i landdistrikterne". Det kan vi med sikkerhed sige, at puljen faktisk gør.

Det vil i forlængelse heraf være vores umiddelbare vurdering, at et forøget krav om målangivelse og specificering af effekt vil afskære en del af de nuværende ansøgere fra at kunne søge fremadrettet, og at det vil skabe en drejning i retning af større brug af konsulenter og flere projekter drevet af eksterne aktører (konsulentfirmaer, fundraisere m.fl.).

Omvendt kan man – efter at have set ansøgningerne til de 220 støttede projekter og ikke mindst læst svarene omkring projektholdernes kendskab til puljen – ikke undgå at bemærke et vist element af ”Tordenskjolds soldater” blandt ansøgerne. Der er mange, der har kendt puljen længe og som bruger den relativt flittigt. For dem synes den at være blevet en slags facilitet – eller offentlig service om man vil, sådan som Udvalget for levedygtige landsbyer påpegede nødvendigheden af. Det kan rejse et spørgsmål om evnen til at række ud til nye ansøgere, hvilket er et emne, der bestemt bør have opmærksomhed fremadrettet.

Men vi har ved at sætte os ind i projekterne oplevet, hvordan mange er drevet af ønsket om at skabe rammer for fællesskab og at gøre noget i fællesskab. Vi er ikke i tvivl om, at det øger sammenhængskraften i områderne og øger livskvaliteten for de, der er involverede og bor der. Det er og skal være et af landdistrikternes komparative fordele i forhold til byområder – og derfor også værd at støtte. Vi erkender imidlertid, at det er svært at måle effekten af denne type indsatser udover ved at spørge de involverede. Men at det er vanskeligt, må ikke føre til, at forsøget ikke gøres.

Som det er fremgået, har et helt centralt element i denne evaluering været den gennemførte kategorisering. Vi vurderer den som værdifuld for forståelsen af puljen, de formål, der forfølges inden for rammerne af den, og ikke mindst de virkningslogikker, der bringes i spil i de konkrete projekter. Men vi erkender også, at det har været en vanskelig øvelse, der virkelig har skullet balancere mellem på den ene side at putte projekter i kategorier, som det ikke er sikkert, at projektholderne vil identificere sig med, og så på den anden side behovet for at skabe en slags systematik og overblik, der gør det muligt at beskrive puljen.

Evalueringen har skabt en række nye indsigter. Tilgangen har helt overvejende været eksplorativ, hvor vi med åbent sind er gået til projekterne, projektholderne og eksperterne på området. Alt sammen med sigte på at blive klogere, skabe overblik og gøre området mere tilgængeligt for strategiske drøftelser. Evalueringen har ikke været styret af skarpe kriterier for vurdering af projekterne og har

derfor heller ikke skabt grundlag for skarpe konklusioner. Der er derfor efter vores vurdering også behov for fortsat fokus på, hvad der kan siges at komme ud af Landdistriktspuljen.